SAKSA LAMBAKOERTE ARETUSEESKIRI

Kinnitatud Saksa Lambakoerte Ühingu üldkoosolekul 07.04.2018
Kinnitatud EKL volinike koosolekul 01.01.18-30.09.23 (pr.7-28.08.18)
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ erakorralisel üldkoosolekul 23.10.2018
Kinnitatud Saksa Lambakoerte Ühingu erakorralisel üldkoosolekul 21.04.2024
Kinnitatud EKL volinike koosolekul 14.05.2024, kehtib 01.07.2024 – 30.06.2029
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ üldkoosolekul 13.04.2025
Kinnitatud EKL volinike koosolekul 26.08.2025, kehtib 01.07.2024 – 30.06.2029
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ erakorralisel üldkoosolekul 27.10.2025

1. Aretuseeskirja kokkuvõte 3
2. Tõustandard 3
3. Tõu ja tõuühingu lühiajalugu 7
3.1 TÜ liikmeskond 12
4. Populatsiooni suurus ja geneetiline varieeruvus 15
4.1 Populatsiooni suurus 15
4.2 Aretuses kasutatavate koerte hulk 15
4.3 Kasvatajad 16
4.4 Eksport ja import 16
4.5 Populatsiooni enim mõjutavad koerad 16
4.6 Geneetiline varieeruvus 17
4.7 Meetmed populatsiooni geneetilise varieeruvuse hoidmiseks / parandamiseks 17
5. Iseloom ja kasutusomadused 17
5.1 Kasutusalad 18
5.2 Tõuomane katse / test / koolitus, TÜ tegevus 18
5.3 Soovimatud iseloomuomadused, nende vähendamine/vältimine 19
6. Tervis 22
6.1 Levinumad pärilikud haigused 22
6.2 Kohustuslikud terviseuuringud 22
6.3 Vabatahtlikud terviseuuringud 25
6.4 Pärilike haiguste vältimise programm 25
6.5 Kehtiva / varasema pärilike haiguste vältimise programmi efektiivsus 25

7. Välimik 25
7.1 Näitusehinne 25
7.2 Ebasoovitavad välimikutunnused 26
7.3 Välimiku säilitamine / parandamine 27
Lisa 1. ESLÜ saksa lambakoerte aretuskontrolli eeskiri 30
Lisa 2. ESLÜ saksa lambakoerte aretuskontrolli läbiviimise kord 33
Lisa 3. Varrukakatse läbiviimise kord ESLÜ aretuskontrollil 36
Lisa 4. Tõustandardi erinevused eesti- ja inglisekeelse versiooni vahel 38

1. Aretuseeskirja kokkuvõte

Alla 2-aastased saksa lambakoerad peavad aretuses kasutamiseks omama:

a) puusaliigeste düsplaasia uuringu tulemust (HD) A, B või C;
b) küünarliigeste düsplaasia (ED) uuringu tulemust 0 või 1;
   Koeri, kelle küünarliigeste düsplaasia uuringu tulemus on 1, tohib paaritada ainult koertega, kelle küünarliigeste düsplaasia uuringu tulemus on 0.
c) näitusetulemust vähemalt hindele ”hea” või "gut" (erinäituselt);
d) koolitustulemust vähemalt ühel alal järgnevatest: KK-2, IGP, SchH/VPG, PJK, FH, IPO-FH, SAR.

Enne 2-aastaseks saamist võib isast koera aretuses kasutada maksimaalselt kaks korda, väljaarvatud juhul, kui ta on läbinud aretuskontrolli. Aretuskontrolli läbimise korral piirangut ei ole.
Üle 2-aastased saksa lambakoerad peavad aretuses kasutamiseks olema läbinud aretuskontrolli (K*örung*).
Emast koera võib aretuses kasutada alates 18. elukuust kuni 8. eluaastani (k.a.).
Emast koera võib paaritada uuesti, kui eelmine pesakond on saanud 8-kuuseks.
Emast koera, kes on poeginud kaks korda keisrilõikega, ei tohi enam aretuses kasutada.

Saksa lambakoerte aretuskontrolli läbiviimist reguleerivad Eesti Saksa lambakoerte Ühing (ESLÜ) saksa lambakoerte aretuskontrolli eeskiri (Lisa 1), ESLÜ saksa lambakoerte aretuskontrolli läbiviimise kord (Lisa 2) ja Varrukakatse läbiviimise kord ESLÜ aretuskontrollil (Lisa 3).

Vastavalt Eesti Kennelliidu (EKL) volinike 29.05.2013 koosoleku otsuse punkt 15 (Tõuraamatumääruse täiendamine) on erinevate karvatüüpide omavaheline ristamine lubatud.

1. Tõustandard

(Erinevusi eesti- ja inglisekeelse tõustandardi vahel vt Lisa 4)
Saksa lambakoer (*Deutscher Schäferhund*)
FCI-Standard №166

Topeltkarv
Pikk ja karm kattekarv.

Päritolu: Saksamaa
Kehtiva ametliku standardi ilmumiskuupäev: 11.08.2010.
Kasutamine: mitmekülgne valve-, karja- ja teenistuskoer.

FCI klassifikatsioon:
Rühm 1 - lambakoerad ja karjakoerad (va Šveitsi mägi- ja karjakoerad).
Alarühm 1 - lambakoerad töökatsetega.

Lühike ajalooline ülevaade:
Saksa lambakoera tõustandardi eest on vastutav tõu asutajaühinguna Verein für Deutsche Schäferhunde (SV), asukohaga Augsburgis, kes on Verband für das Deutsche Hundewesen (VDH) liige. Tõustandard koostati ühingu I üldkoosolekul 20. septembril 1899 Maini-äärses Frankfurtis A. Meyer'i ja Max von Stephanitz'i ettepanekute kohaselt. Seda täiendati VI üldkoosolekul 28.07.1901, XXIII üldkoosolekul Kölnis 17.09.1909, juhatuse ja nõukogu koosolekul 5.09.1930 Wiesbadenis ning juhatuse ja volikogu koosolekul

25.03.1961 Saksa Lambakoerte Ülemaailmse Ühenduse-Weltunion der Vereine für Deutsche Schäferhunde (WUSV) egiidi all. Seda parandati ning võeti vastu WUSV koosolekul 30.08.1976.

Töötati veelkord läbi ja kanti 23 /24.03.1991 koos juhatuse volitustega kataloogi.

Saksa lambakoer, kelle sihipärast aretust alustati SV ühingu loomise järel 1899. aastal, on loodud tolleaegsetest kesk- ja lõuna-saksa karjakoeratüüpidest. Aretustöö põhieesmärgiks oli luua kõikidele soovitud nõudmistele vastav teenistuskoer. Selle eesmärgi saavutamiseks ongi koostatud tõustandard, mis määratleb saksa lambakoera kehaehituse, olemuse ja iseloomuomadused.

Üldmulje:
Saksa lambakoer on keskmist kasvu, veidi väljavenitatud, tugeva ja lihaselise kehaga. Luustik on kuiv, selle ehitus kindel.

Tähtsad mõõdud / mõõtsuhted:
Turjakõrgus isased: 60 kuni 65 cm emased: 55 kuni 60 cm. Keha pikkus on ligikaudu 10-17% turjakõrgusest pikem.

Iseloom:
Saksa lambakoer peab olema võrdselt temperamentne, tasakaalukas, enesekindel, täielikult vaba ja välja arvatud vastupidise käitumise provotseerimisel, täielikult hea iseloomuga. Sellele lisaks peab ta olema tähelepanelik ja kergesti dresseeritav. Ta peab olema julge, võitlustahteline ja vastupidav, samuti aga ka sobiv seltsiline, valve-, kaitse-, teenistus- ja karjakoer.

Pea:
Pea on kiilukujuline ja vastab keha suurusele (pikkus u 40 % turjakõrgusest) ning ei tohi olla tahumatu või liiga pikk. Üldmuljelt on pea kuiv, kõrvade vahelt mõõdukalt lai. Otsmik on eest- ja kõrvaltvaates vaid veidi kumer, keskvagu ei ole või see on vaid veidi märgatav. Ajukolju moodustab u 50 % pea kogupikkusest. Ajukolju laius peab ligikaudu vastama selle pikkusele. Kolju kitseneb ülalt vaadates kõrvade juurest ninapeegli suunas vähehaaval ja ühtlaselt ning liitub kaldu, kuid mitte järsu otsmikuvalliga, minnes üle kiilukujuliseks, pikaks ja kuivaks koonuosaks. Üla- ja alalõug on tugevalt arenenud. Koonuselg on sirge, lohud või kumerused ei ole soovitavad. Mokad on pingul, hästi liibuvad ja tumedad.
Nina peab olema must.

Hammastik peab olema terve, tugev ja täielik (42 hammast vastavalt tavapärasele hambaskeemile). Saksa lambakoeral on käärhambumus, s.t. lõikehambad peavad kääritaoliselt vastastikku haakuma, kusjuures alalõua esihambad lõikuvad ülalõua esihammastega. Tang-, üle- ja alahambumus on vead nagu ka suured vahed hammaste vahel. Veaks loetakse ka otsehambumus, kus lõikehambad sulguvad sirgjoonel. Lõualuud peavad olema tugevalt arenenud, et hambad saaksid sügavale hambaliistule kinnituda.

Silmad on keskmise suurusega, mandlikujulised, veidi kaldu asetusega ja mitte esiletungivad. Silmade värv peaks olema võimalikult tume. Silmatorkavalt heledad silmad ei ole soovitavad, kuna nad rikuvad koera välisilmet.

Kõrvad:
Kõrvad on saksa lambakoeral keskmise suurusega, aluselt laiad, kõrgele kinnitunud, püstised (ühesuunalised, mitte sissepoole pöördunud) ja teravatipulised, otse ette suunatud. Tipust murdunud ja lontkõrvad ei ole lubatud. Liikudes ja rahulikult lamades hoiavad paljud koerad oma kõrvu tahapoole vastu pead surutuna, see ei ole viga.

Kael:

Kael peab olema tugev, hästi arenenud lihastega, kaelalotita. Kael on horisontaaltasapinnalt vaadatuna 45-kraadise nurga all.

Kere:
Ülajoon läheb kaelalt üle hästi märgatavale turjale ja horisontaaljoonega veidi kaldu olles üle selja, kuni kergelt kaldu asetseva laudjani ilma mingi nähtava katkemiseta. Selg on keskmise pikkusega, tugev, kindel ja lihaseline. Nimme on lai, tugeva ehitusega ja hea lihastikuga. Laudjas peab olema pikk ja veidi kaldu (umbes 23 kraadi horisontaaljoonest) ja ilma katkemiseta ülajoonelt sabale üle minema.
Rind peab olema mõõdukalt lai, alarind võimalikult pikk ja hästi arenenud. Rinna sügavus peab olema 45–48% turja kõrgusest.
Roided peavad olema mõõdukalt võlvjad. Tünjas rind on viga nagu ka liiga kitsas rind.
Saba ulatub vähemalt kannani, kuid ei tohi ulatuda üle poole põiast. Saba alumisel küljel on karv veidi rikkalikum ning saba hoitakse alla rippuvana veidi kaardu. Ärritudes ja liikudes on ta rohkem tõstetud, kuid ei tohi siiski horisontaaljoont ületada. Korrigeerivad lõikused on keelatud.

Jäsemed/esiosa:
Esijalad on igast küljest vaadatuna sirged, eest vaadatuna täiesti paralleelsed.
Labaluu ja õlavars on ühepikkused ja tänu tugevale lihastikule kindlalt vastu keha asetsevad. Nurk labaluu ja õlavarre vahel on ideaaljuhul 90 kraadi, kuid tavaliselt kuni 110 kraadi.
Küünarnukid ei tohi seistes ega liikudes olla välja- ega sissepoole pöördunud. Küünarvarred peavad olema igast suunast vaadates sirged ja teineteise suhtes täiesti paralleelsed, kuivad ja hea lihastikuga. Randmete pikkus on umbes 1/3 küünarvarre pikkusest ja nad liituvad sellega 20-22-kraadise nurga all. Liialt püstised (vähem kui 20 kraadi) nagu ka liialt längus (rohkem kui 22 kraadi) randmed piiravad koera kasutamist, eriti tema vastupidavust.
Käpad on ümarad, hästi sulgunud ja võlvjad. Päkad on kõvad, kuid mitte haprad. Küüned on tugevad ja tumedad.

Tagaosa:
Tagajalad tahapoole asetusega ning tagant vaadatuna paralleelsed. Reieluu ja sääreluu on peaaegu sama pikkusega ja teineteisega 120-kraadise nurga all liitunud. Reied on tugevad ja hea lihastikuga.
Hüppeliigesed on tugeva ehitusega ja kindlad. Põiad seisavad vertikaalsetena hüppeliigeste all.
Käpad on hästi sulgunud ja veidi võlvjad, päkad kõvad ja tumedad. Küüned on tugevad, võlvjad ja samuti tumedad.

Liikumine:
Saksa lambakoer on traavija. Jäsemete pikkus ja nurgad peavad olema üksteisega selliselt kooskõlastatud, et ta saaks seljajoone olulise muutuseta tagajalad keha keskpaigani tõugata ja esijalgadega sama pikalt välja astuda. Igasugune kalduvus tagajalgade ülenurgistusele vähendab tugevust ja vastupidavust ning nende läbi kasutusvõimalusi.
Korrektsed keha mõõtsuhted ja nurgad tagavad maadligi hoidva liikumisviisi, mis loob pildi väsimatust edasiminekust. Ettepoole lükatud pea ja veidi tõstetud saba aitavad ühtlaselt ja rahulikult traavival koeral moodustada kõrvatippudest üle turja ja selja kuni sabaotsani välja sujuvalt kaarduva sirge seljajoone.

Nahk:
Nahk on (lõdvalt) sobiv, kuid ilma voltideta.
Karvkate:
Karvatüüp:
Saksa lambakoera aretatakse kahes karvatüübis: topeltkarv ja pikk ning karm kattekarv – mõlemad aluskarvaga.

Topeltkarv:
Kattekarv peab olema võimalikult tihe, eriti karm ja tihedalt liibuv: pea peal, sh kõrvade siseküljel, jäsemete esiküljel, käppadel ja varvastel on karv lühike, kaelal veidi pikem ja rikkalikum. Jäsemete tagaküljel on karv pikem ulatudes randme ja kannani, reitele moodustuvad mõõdukad "püksid".

Pikk ja karm kattekarv:
Kattekarv peab olema pikk, pehme ja mitte tihedalt liibuv, tuttidega kõrvadel ja jalgadel, puhvis "püksid" ja kohev saba, kusjuures tutid on suunaga allapoole. Pea peal, sh kõrvade siseküljel, jäsemete esiküljel, käppadel ja varvastel on karv lühike, kaelal mõnevõrra pikem ja rikkalikum, moodustades peaaegu laka. Jäsemete tagaküljel ulatub karv randme või kannani ning reite tagaküljele moodustuvad ilmsed "püksid".

Värvus:
Värvid on must korrapärase punakaspruunide, pruunide, kollaste kuni helehallide piiretega, ühevärviline must, tumeda varjundiga hall, musta sadula ja maskiga. Mitte silmatorkavad, väikesed valged märgid rinnal või väga heledad jäsemete siseküljed on lubatud, kuid ei ole soovitavad. Ninapeegel peab kõigi värvuste puhul olema must. Koerad, kellel on kahvatu mask või see hoopis puudub, kellel on kollakad või silmatorkavalt heledad silmad, heledad märgid rinnal ja heledad jäsemete siseküljed, samuti need, kellel on valkjad küüned ja punane sabaots või luitunud, ähmased värvid, loetakse nõrgalt pigmenteerutuks. Aluskarv on hallikat tooni. Valge värvus ei ole lubatud.

Suurus / kaal:
Isased:
Turjakõrgus: 60 cm kuni 65 cm
Kaal: 30 kg kuni 40 kg

Emased:
Turjakõrgus: 55 cm kuni 60 cm
Kaal: 22 kg kuni 32 kg

Munandid:
Isastel koertel peab olema kaks normaalselt arenenud, täielikult munandikotti laskunud munandit.

Vead:
Iga kõrvalekalle eelpooltoodud punktidest loetakse veaks ning veasse suhtumise tõsidus peab olema täpses vastavuses selle avaldumise astmega.

Suured vead:
Iga kõrvalekalle eelpooltoodud tõu iseloomustusest, mis avaldab mõju töövõimele.
Kõrvavead: Kõrvad asetsevad külje poole või liiga madalal, otsast murtud kõrvad, sissepoole suunatud kõrvad. Kõrvad ei ole tugevad.
Tugev pigmendipuudus.
Suured puudused üldises kindluses.

Hambavead:
Kõik need kõrvalekalded käärhambumisest ja korrektsest hammastikust, mis ei ole hülgavateks vigadeks.

Hülgavad vead:
a) Nõrga iseloomuga ja nõrganärvilised koerad, kes ründavad
b) Raske HD-ga (puusaliigeste düsplaasiaga) koerad
c) Ühe- või kahepoolsed krüptorhid ning koerad, kellel on selgelt ebavõrsed või kängunud munandid

d) Üldmuljet moonutavate kõrvade või sabaga koerad
e) Väärarengutega koerad
f) Hammasvigadega koerad järgmiste vigade puhul:

Puudub:

1 kord 3. eespurihammas (P3) pluss mõni teine hammas või 1 kihv või 1 kord 4. eespurihammas (P4) või 1 kord 1. tagapurihammas (M1) või vastavalt 2. tagapurihammas (M2) või kokku kolm või rohkem hammast

g) Lõualuu puudujääkidest tingitud hambumisvigadega koer: ülehambumus 2 mm ja enam, alahambumus, tanghambumus kõigi 12 lõikehamba puhul
h) Koerad, kes on standardist 1 cm kõrgemad või madalamad
i) Albinism
j) Valge karvavärv (ka tumedate silmade ja küünte korral)
k) Pikk sirge kattekarv ilma aluskarvata
l) Pikk karv (pikk, pehme kattekarv ilma aluskarvata, moodustab tihti seljal seitli, tupsud kõrvadel ja narmasjutid jalgadel ning sabal).

2. Tõu ja tõuühingu lühiajalugu

1899. aastal asutati Saksamaa Saksa Lambakoerte Ühing (*Verein für Deutsche Schäferhunde, SV*) ning seda aastat võib pidada ka saksa lambakoera tõu plaanipärase aretamise alguseks. Aretustöö põhines Saksamaa kesk- ja lõunaosas kasutusel olnud kohalikel karjakoertel. Esimene saksa lambakoerte tõustandard kinnitati 20.09.1899 Frankfurtis A. Meyeri ja M. v. Stephanitzi ettepanekute alusel. Tõustandardit on hiljem täiustatud ja täpsustatud.

Tõu rajajate eesmärgiks oli luua teenistuskoer, kes nii vaimsete kui füüsiliste omaduste poolest oleks sobilik mitmesugusteks teenistusülesanneteks. Saksa lambakoer muutus kiiresti maailmas enim kasutatud teenistuskoeratõuks ja on oma positsiooni tänaseni säilitanud.

Saksamaal alustati juba eelmise sajandi alguses plaanipärast koolitustegevust, mille eesmärgiks oli välja selekteerida iseloomuomadustelt tõustandardiga kõige rohkem sobivad koerad, et neid siis aretuses kasutada. Sobivaimaks katseks leiti olevat kaitsekatse (SchH/VPG, IPO/IGP), mis toetab koera mitmekülgsust ja annab võimaluse seda ka hinnata. Lisaks sellele alustati 1920ndatel Saksamaal ka aretuskontrollidega (*Körung*). Praegu on Saksamaal kutsikate registreerimise eeltingimuseks see, et mõlemad vanemad on läbinud aretuskontrolli.

Järjekindlalt ning ratsionaalselt hakkasid Eesti suurmaapidajad tõukoerte (peamiselt jahikoerte) impordi ja aretusega tegelema 19. sajandi lõpul. Eestis pärnevad esimesed teated saksa lambakoertest 1930ndatest aastatest. Koerad leidsid siis kasutust politseitöös.

Kui kahe ilmasõja vahelisel perioodil olid näiteks Eesti piirivalvekoerad Eestisse Saksamaalt toodud koerte järglased, keskmist kasvu, sitked, julged ja väledad hunthallid saksa lambakoerad, siis Nõukogude Liidus, peamiselt Nõukogude Venemaal aretati ida-euroopa tüüpi saksa lambakoera. Ida-euroopa (saksa) lambakoera sünnimaaks oli Nõukogude Liit, peamiselt Nõukogude Venemaa. See oli sihipärase paaride valiku teel loodud suurt kasvu, raskevõitu luustiku ja robustse kehaehitusega ning väga kindla ja tugeva karakteriga saksa lambakoera tõumudel, mis oli kohandatud Ida-Euroopa kliimaoludele ja elutarbelistele vajadustele. Ida-euroopa (saksa) lambakoera valikaretuses kasutati aga jätkuvalt baastõu – saksa lambakoera isendeid. FCI ei tunnistanud ida-euroopa tüüpi saksa lambakoera omaette tõuna.

Tänase saksa lambakoera tõu ajaloo alguseks võib pidada Eesti Vabariigi taasiseseisvumist, mil Eesti saksa lambakoerte kasvatajad said importida saksa lambakoeri Soomest ja Saksamaalt ning mujalt, samuti käia

Eesti koeri tõu kodumaal ja mujal paaritamas. Paljude praeguste saksa lambakoerte esivanemad on Eestisse toodud 1980ndate lõpul ja 1990ndate aastate alguses ning koeri toodi siia peamiselt Soomest. Neid aastaid võibki lugeda tänapäevase tõupopulatsiooni alguseks Eestis.

Saksa lambakoerad on olnud läbi ajaloo populaarseim ja rohkearvulisem koeratõug Eestis (vt Tabel 1. EKL registrisse kantud saksa lambakoerad), pikki aastaid (15 aastat) populaarsuselt esikohal, viimastel aastatel (alates aastast 2011) esinelikus.

Tabel 1. EKL registrisse kantud saksa lambakoerad

Aasta	**Karvatüüp**	**Registreeritud koeri**	**Kokku**
1993	Topeltkarv	966	966
1994	Topeltkarv	661	661
1995	Topeltkarv	520	520
1996	Topeltkarv	483	483
1997	Topeltkarv	340	340
1998	Topeltkarv	307	307
1999	Topeltkarv	338	338
2000	Topeltkarv	307	307
2001	Topeltkarv	425	425
2002	Topeltkarv	445	445
2003	Topeltkarv	493	493
2004	Topeltkarv	538	538
2005	Topeltkarv	529	529
2006	Topeltkarv	465	465
2007	Topeltkarv	376	376
2008	Topeltkarv	343	343
2009	Topeltkarv	299	299
2010	Topeltkarv	347	347
2011	Topeltkarv	190	
	Pikk ja karm kattekarv	18	208
2012	Topeltkarv	248	
	Pikk ja karm kattekarv	25	273
2013	Topeltkarv	197	
	Pikk ja karm kattekarv	34	231
2014	Topeltkarv	229	
	Pikk ja karm kattekarv	29	258
2015	Topeltkarv	240	
	Pikk ja karm kattekarv	48	288
2016	Topeltkarv	291	
	Pikk ja karm kattekarv	58	349
2017	Topeltkarv	231	
	Pikk ja karm kattekarv	63	294
2018	Topeltkarv	194	
	Pikk ja karm kattekarv	41	235
2019	Topeltkarv	260	
	Pikk ja karm kattekarv	62	322

2020	Topeltkarv	206	
	Pikk ja karm kattekarv	60	266
2021	Topeltkarv	256	
	Pikk ja karm kattekarv	32	288
2022	Topeltkarv	231	
	Pikk ja karm kattekarv	69	300
2023	Topeltkarv	163	
	Pikk ja karm kattekarv	39	202

Eesti Saksa Lambakoerte Ühingu sünnipäevaks võib pidada 16. aprilli 1993. aastal, mil toimus ühingu esimene üldkoosolek, kus osales 90 inimest ning nende tahtel sai ühing loodud, põhikiri kinnitatud ning esimene juhatus valitud. Üldkoosolekul avaldati soovi hakata saksa lambakoertele läbi viima erinäitusi sarnaste eeskirjade alusel, nagu Saksamaal, hakata korraldama aretuskontrolle ja dressuurivõistlusi. Liituti Eesti Kennelliiduga, koheselt tekkis ka hea koostöö Soome Saksa Lambakoerte Ühinguga ning nende toetusest ESLÜ-le oli eriti ühingu algusaastatel palju abi. ESLÜ (juhatuse põhi)ülesandeks on olnud ESLÜ ürituste korraldamine või korraldamise koordineerimine, üritusi puudutavate eeskirjade välja töötamine ja kinnitamine ning ESLÜ esindamine nii Eestis kui ka väljaspool. Kuna ESLÜ juhatuses on olnud alati esindatud ka Eesti aktiivseimad saksa lambakoerte kasvatajad, on järjepidevalt tegeletud ka saksa lambakoerte aretust puudutavate küsimustega ning vähehaaval liigutud selles suunas, et Eesti aretusnõuded läheneksid tõu kodumaal kehtivatele.

Loomisest alates on ESLÜ olnud Eesti Kennelliidu liige. 1999. aastal liitus ESLÜ Saksamaa Saksa Lambakoerte Ühinguga (*Verein für Deutsche Schäferhunde,* SV) ning algas eeltöö ESLÜ liitumiseks Ülemaailmse Saksa Lambakoerte Ühingute Liiduga (*Die Weltunion der Schäferhundvereine, WUSV*). Alates 2001. aastast on Eesti, täpsemalt ESLÜ, ka WUSVi liige.

ESLÜ liikmesorganisatsioonideks ja koostööpartneriteks on eri ajahetkedel olnud Tartu Saksa Lambakoerte Klubi "Uran", Narva Saksa Lambakoerte Klubi "Harandus", Eesti Koeraspordiliit (EKSL), Teenistus- ja Sportkoerte Klubi (TSKK), Kesk-Eesti Saksa Lambakoerte Klubi "Maximus", Koerteklubi "Margman", Koerteklubi "Estrellest", Koerteklubi "Articus" ja Pärnumaa Koeraspordi Akadeemia (PKA).

Alates 1999. aastast on ESLÜ-l oma koduleht ning alates 2000. a. lõpust ka registreeritud domeen www.saksalambakoer.ee - aadress, millel leht on tänaseni nähtav.

Aastatel 1998 kuni 2015 ilmus ühingu ajakiri „Saksa Lambakoer", milles käsitleti lisaks tõuspetsiifilistele materjalidele hulgaliselt huvitavat ka koeranduse kohta laiemalt, koerasporti, koolitust, aretust, tervist, koerandusalase teaduse arengut ning ajalugu puudutavat, intervjuusid ja persoonilugusid.

ESLÜ korraldab igal aastal vähemalt kaks saksa lambakoerte erinäitust, millest üks on peaerinäitus. Lisaks töökatsete eksamitele ja võistlustele korraldab ESLÜ iga-aastaselt ka Eesti Saksa Lambakoerte Meistrivõistlusi KK-s, PJK-s, IGP-s ja FH-s/IPO-FH-s ning Eesti Saksa Lambakoerte Universaalvõitja Võistlust. Regulaarselt teostatakse Eesti saksa lambakoerte aretuses kohustuslikke aretuskontrolle ning käiakse sündinud pesakondi akteerimas. Liikmetele ja teistele huvilistele pakutakse koolitusi (loenguid ja seminare) nii Eesti kui väliskoolitajatega erinevatel dressuurialadel, koerte tervise, hooldamise ja aretamise teemadel. Aastaid korraldati suvel ka dressuurilaagrit. Säilinud on traditsioon pidada ühingu uue aasta pidu, kus tunnustatakse ennekõike ESLÜ Aasta Parimaid, kuid tänatakse ja tõstetakse esile kõiki, kes ühingu tegevuse elluviimisele kaasa on aidanud.

Alljärgnevalt on toodud tähtsaimad daatumid ESLÜ ajaloos:

1993
16. aprillil asutati MTÜ Eesti Saksa Lambakoerte Ühing (ESLÜ).
ESLÜ-s töötati välja kuulekuskoolituse (KK) eeskirjad.
Kinnitati esimesed saksa lambakoerte erinäituse eeskirjad.

1994
ESLÜ korraldas esimese IPO võistluse, kohtunikuks kutsuti hr. Keijo Kodis ja varrukamehena töötas Kalevi Kannasoja Soomest.
Kinnitati kutsikatenäituse eeskirjad.

1995
Hakati korraldama ESLÜ suvist dressuurilaagrit, mis esimestel aastatel toimus Loksa lähistel ja hilisematel aastatel Rahulas.

1997
ESLÜ-s töötati välja ja kinnitati Eesti Kennelliidus põllujäljekatse (PJK) eeskirjad.

1998
Hakkas ilmuma ESLÜ häälekandja ajakiri „Saksa Lambakoer“ esmalt 2, siis 4 ja hiljem 3 korda aastas.
Hakati läbi viima tiitlivõistlust „ESLÜ Aasta Parim“.
Toimus esimene BH katse, kohtunik hr. Aulis Koistinen (Soome), kus osales 5 saksa lambakoera, kellest kõik said tulemuse.
Korraldati esimene PJK võistlus, kus osales kaks koera.

1999
Kanti ESLÜ mittetulundusühinguna äriregistrisse.
ESLÜ liitus Saksamaa Saksa Lambakoerte Ühinguga (*Verein für Deutsche Schäferhunde*).
Loodi ESLÜ kodulehekülg.
Taaselustati pesakondade akteerimine ehk ülevaatamine.
Hakati korraldama ESLÜ meistrivõistlusi KK-s, IPO-s, PJK-s.

2000
Loodi ESLÜ juhatuses erinevad toimkonnad (aretus-, näituse-, koolitus-, sponsorlus- ja reklaami-, ajakirja- ja kodulehe- ning raamatupidamise toimkonnad).
Kinnitati ESLÜ auliikme staatus.
Registreeriti domeen www.saksalambakoer.ee.
Eesti saksa lambakoerad osalesid esmakordselt Saksamaa peaerinäitusel.

2001
ESLÜ sai Ülemaailmse Saksa Lambakoerte Ühingute Liidu *(Die Weltunion der Schäferhundvereine*) liikmeks.

2004
Hakati korraldama Baltimaade saksa lambakoerte ühingute vahelist ühtset Balti Võitja erinäitust „*Baltischer Siegerschau*”.

2005
ESLÜ korraldas esmakordselt Nõmmel asuvas Valdeku pargis kevadised koristustalgud.
ESLÜ tutvustas saksa lambakoera esmakordselt Kristiine linnaosa kevadlaadal ja EKL Võitjanäituse raames korraldatud „Tõugude tänaval“.

Soetati ESLÜ-le klubiruumid Vana-Kalamaja tänaval Tallinnas.
ESLÜ alustas kutsikaomanike infoõhtutega klubi ruumides.
Saksa lambakoerad osalesid Eestis esmakordselt toimunud AD katsel (korraldajaks Eesti Rottweilerite Tõuühing).
ESLÜ algatusel kutsuti esmakordselt ellu kasvatajate-koolitajate-kohtunike 27-liikmeline nõukogu.

2006
ESLÜ korraldas esmakordselt Eestis FH võistlused, kohtunik hr. Seppo Hursti (Soome).
Eesti meeskond osales esmakordselt WUSV VPG MM-l.
ESLÜ järelkasvu toimkond tutvustas ühingut ja saksa lambakoera tõugu EKL kutsikate ja veteranide jõulushowl.
WUSV ajakirjas „WUSV Aktuell“ ilmus artikkel eestlaste muljetest 2005. aasta WUSV MM-st Prantsusmaal ja Eesti SLK 2006. aasta IPO meistri Tõnis Vanaveski tutvustus.
ESLÜ peaerinäitusel pildistas Eesti saksa lambakoeri maailmakuulus SLK-de fotograaf hr. Urban Petersson alias URMA Rootsist.

2007
Hakati korraldama Eesti SLK FH meistrivõistlusi.
ESLÜ peaerinäitust pildistas filmioperaator ja fotograaf Ago Ruus.
Seoses aastaid läbi viidud Nõmme Valdeku koristustalgutega oli ESLÜ „Nõmme Aasta Tegija 2007“ nominent.

2008
Seoses ESLÜ 15. juubeliaasta tähistamisega anti välja ESLÜ juubeliaasta kalender.
Eesti osales esmakordselt FCI IPO MM-l, esindajaks saksa lambakoer Ratsumestarin Drago, koerajuhiks Urve Lageda, saavutati 69. koht.
Eesti osales esmakordselt FCI IPO-FH MM, esindajaks saksa lambakoer Kronis Mirta, koerajuht Ingrid Mahoni.

2009
Eesti kolmeliikmeline võistkond saavutas WUSV VPG MM-l meeskondlikus arvestuses 28. koha.

2010
ESLÜ esindajad osalesid esimesel omataolisel rahvusvahelised saksa lambakoerte kongressil *„German Shepherd International Congress, GSIC 2010*“.
ESLÜ korraldas koostöös EKL-KKK-ga Eesti SLK ja Eesti Meistrivõistlused IPO-FH-s.

2011
ESLÜ hakkas WUSV eeskujul korraldama Eesti SLK Universaalvõitja võistlust, mis on ühtlasi kvalifikatsioonivõistluseks WUSV Universaalvõitja võistlusel osalemiseks.
Eesti esimene ja seni ainus esindaja Kairi Viherpuu SLK-ga Apollon vom Team Endrefalva esindas Eestit WUSV Universaalvõitja võistlusel.
Eesti saavutas esmakordselt tulemuse (19. koha) FCI IPO-FH MM, tulemuse saajaks oli saksa lambakoer Apollon vom Team Endrefalva, koerajuht Kairi Viherpuu.
Seoses saksa lambakoerte tõustandardi muutusega alates 01.01.2011, mis seisnes kahe erineva karvatüübi tekkes, muudeti SLK erinäituste võistlusklasse ja ESLÜ Aasta Parima arvestust.
Aretuskontrolli tulemuse said esimesed pikakarvalised saksa lambakoerad.

2013

Eesti esindaja WUSV IPO MM-l, 12-aastane Karl-Robert Mägi saksa lambakoeraga Break vom Finsteren Waldeck, saavutas Eesti seni parima tulemuse 49. koha WUSV IPO MM-l ja pärjati võistluse noorima osaleja eripreemiaga.

2014
Eestlastele (Malle ja Otto Kiisma) kuuluv saksa lambakoer Willy vom Kuckucksland saavutas Saksamaa peaerinäitusel isaste noorteklassis esikoha.
Eesti saavutas esmakordselt meeskondliku tulemuse (10. koha) FCI IPO-FH MM, millele aitas kaasa saksa lambakoera Estrellest Hurmuri Käbi, koerajuht Merike Kungla, 31. koht.
Eesti saavutas esmakordselt meeskondliku tulemuse (14. koha) FCI IPO MM, millele aitasid kaasa saksa lambakoerte Estrellest Hurmuri Hundiini, koerajuht Anu Oks, 80. koht ja Estrellest Imeline Tsükloni, koerajuht Merlin Kanter, 60. koht.
Eesti esindaja WUSV IPO MM-l oli 13-aastane Karl-Robert Mägi saksa lambakoeraga Break vom Finsteren Waldeck, kes saavutas 88. koha WUSV IPO MM-l ja pärjati taaskord võistluse noorima osaleja eripreemiaga.

2017
WUSV IPO MM-l esindas Eestit juba neljaliikmeline võistkond.

2018
WUSV IPO World Championships for German Shepherds Taanis osalesid Urve Lageda koeraga Estrellest Von Vertex, Ene Vöörmann koeraga Estrellest Dragon Darka, Thekla Degtjarjov koeraga Estrellest Von Väle Virtin ja Ingrid Mahoni koeraga Golttvizen Hof Orry.

2019
WUSV IGP World Championships for German Shepherds Itaalias osalesid Urve Lageda koeraga Estrellest Von Vertex ja Thekla Degtjarjov koeraga Estrellest Von Väle Virtin.

2021
FCI IGP-FH World Championships Ungaris osalesid Katrin Mand koeraga Estrellest Upsider.
Saksa peaerinäitusel (BSZS) osalesid Aussenhaus Whiskey, Aussenhaus Wara, Margman Ronja.

2022
FCI IGP-FH World Championships Poolas osalesid Meeli Puusepp ja Estrellest Seth Sesto ja saavutasid 10nda koha.
FCI IGP World Championships Tšehhis osalesid Merlin Kanter ja Estrellest Särts Sahara.
Saksa peaerinäitusel (BSZS) osalesid Tazio Vom Webachtal, Fedor von Wa-Bo.

2023
FCI IGP-FH World Championships Soomes osalesid Katrin Mänd koeraga Estrellest Upsider ja Tiit Ojasoo koeraga Wunderstern Scarlett.
FCI World Championship of Rescue Dogs Rumeenias osalesid Monika Rusing koeraga Margman Luminosa, Marii Pikkoja koeraga Margman Viksik, Piret Koor koeraga Margman Avatar ja Marelle KurvitsEesti Saksalambakoerte Ühingul täitus 30. juubeliaasta.
Balti Sieger toimus Eestis.
Saksa peaerinäitusel (BSZS) osalesid Team Euphoria Amica, Tazio Vom Webachtal.

3.1 TÜ liikmeskond

Seisuga 09.03.2024 on ESLÜ liikmeid 214. Tabelist (vt Tabel 2. Erinevate kasvatajate poolt EKL-s registreeritud saksa lambakoerad) nähtub, et vähemalt 3479 saksa lambakoera (mis moodustavad 70 %

kogu populatsioonist) on hetkel tõuühingu liikmeks olevate juhtivate kasvatajate kaudu tõuühinguga seotud. Kui sellele tinglikult lisada ühingusse kuuluvad saksa lambakoerte omanikud ja 15 aasta jooksul alla 15 koera EKL-s registreerinud kasvatajad, keda üksikult pole tabelis välja toodud, võib julgelt väita, et üle 75 % kogu saksa lambakoerte populatsioonist on tõuühinguga seotud.

Tabel 2. Erinevate kasvatajate poolt EKL-s registreeritud saksa lambakoerad

Kasvataja	Kennel	Koeri kokku	Lühikarvalisi	Pikakarvalisi	% kogu populatsioonist (3987)	Aretustegevuse aeg võetud alates 2010	Hetkel ESLÜ liige
Urve Lageda	ESTRELLEST	673	631	42	16.88	2010-2023	Jah
Margit Kuusman	MARGMAN	555	439	116	13.92	2010-2023	Jah
Heli Vaab	HELEROS	456	435	21	11.44	2010-2017	Ei
Jelena Levašova, Olga Ivanova	FEST KIEFER	438	398	40	10.99	2010-2023	Jah
Riina Ruven	WUNDERSTERN	207	163	44	5.19	2010-2023	Jah
Liina Sepp	SUNNTOYA'S	174	154	20	4.36	2010-2023	Jah
Ene Vöörmann, Marleen Seemann	FLUTWELLE	145	130	15	3.64	2010-2023	Jah
Irina Sõsoljatina	ASSAUWEHOF	94	76	18	2.36	2009-2022	Jah
Tatjana Tšernjakova	UNERSCHROCKEN	76	76	0	1.91	2010-2021	Jah
Ingrid Roopärg	INXEST	73	42	31	1.83	2002-2021	Ei
Signe Tiitso	ESTHUND	66	0	66	1.66	2004-2023	Jah
Agnes Aruaas, Jaanika Mändmaa	BLACKEST	60	57	3	1.50	2010-2023	Jah
Lea Tõnismäe	RAYNTES	60	56	4	1.50	2010-2023	Jah
Veiko Väljas	AUSSENHAUS	52	102	9	1.30	2010-2021	Jah
Jekaterina Aljohhina	ALLSAARE	49	49	0	1.23	2010-2022	Jah
Vilve Ala-Paal	DEFENDERVIL	48	45	3	1.20	2010-2022	Jah
Rando Rämmeld	RANDERBIRKE	46	3	43	1.15	2017-2023	Jah
Valeri Svištšjov	GOLTTVIZEN HOF	43	43	0	1.08	2010-2016	Ei
Jana Juhkam	SCHWARZ GEIST	39	37	2	0.98	2010-2017	Ei
Kristiin Keernik	CHARACTERHAUS	39	29	10	0.98	2007-2022	Jah
Agle Oissar	MALEFICENT	33	25	8	0.83	2015-2021	Jah
Heidi Nurmela, Helve Saarestik	BRIATORE	32	30	2	0.80	2003-2017	Ei
Svetlana Ivkova	SCHWARZE LIBELLE	26	26	0	0.65	2017-2021	Jah
Irina Andrejeva	WIERLAND	26	4	22	0.65	2018-2023	Ei
Svetlana Romanovitš	STARK FASSEN	24	126	0	0.60	2010-2017	Ei
Kadi Ebras	TEAM EUPHORIA	24	19	5	0.60	2022-2023	Jah
Meeli Puusepp 2022/ Maris Paabo	DRACOMEL	20	20	00	0.50	2020-2023	Ei
Galina Murel/ Kristi Murel	MUSTKOER	19	17	2	0.48	2017-2019	Jah

Relli Annert	MATSALU	17	17	0	0.43	2014-2017	Jah
Gennadi Degtjarjov, Thekla Degtjarjov	THEKGENDEG	16	16	0	0.40	20010-2022	Jah
Kristiina Mitus	CONSTANTINOS NORD	16	16	0	0.40	2019-2020	Ei
Piret ja Rünno Marmor	MARMORLAND	15	13	2	0.38	2010-2012	Ei
Lea Mengel	AGI	14	11	3	0.35	2010-2015	Jah
Merike Pajuva	MERXELLA	13	13	0	0.33	2019-2022	Jah
Helen Laurits	LATOLLY TOP	12	12	0	0.30	2010-2011	Ei
Malle Kiisma	ROWANLAND	11	11	0	0.28	2023-2023	Jah
Ragnar Jaska	MAZHESTRA	9	5	4	0.23	2023-2023	Ei
Kai Kumar	SILKBEAM	9	9	0	0.23	2015	Ei
Epp Hiienurm	HERA LOO	8	8	0	0.20	2010	Ei
Birgit Paltsmar	ARCOSTELE	8	5	3	0.20	2021	Ei
Mai Kalaus	ES'BERYLL	6	5	1	0.15	2015-2017	Ei
Daniel Heinmaa	DANHUNDE	6	5	1	0.15	2021-2023	Jah
Maiu Rõbakov	HAPPY DOG	6	6	0	0.15	2022	Ei
Diana Kirs	TERRAMIL	6	6	0	0.15	2019	Jah
Merike Kungla	ENOMURI	6	6	0	0.15	2015	Ei
Vilve Roosioks	PÕHJAKROON	3	3	0	0.08	2013	Ei
Romas Liekis, Marju Liekis	KOERUSTÜKK	2	2	0	0.05	2010	Ei
Katrin Mänd	JAQSHUND	1	1	0	0.03	2022	Ei
Registreerinud ilma kennelita	34 erinevat pesakonda	206	193	13	5.17	2010-2023	-

Lisaks sellele on paljud juhtivad kasvatajad (nt U. Lageda, L. Tõnismäe, M. Kuusman, V. Väljas, R. Ruven, T. Kivisalu, R. Kivila, T. Tšernjakova, J. Levašova, J. Aljohhina, V. Vahesalu, H. Vaab, V. Roosioks, L. Käär, A. Lundava) erinevatel ajahetkedel kuulunud ka ESLÜ juhatusse.

ESLÜ liikmete andmebaas võimaldab tuvastada ESLÜ liikmelisust alates 2006. aastast. Tabelist 3 (vt Tabel 3. Hetkel tõuühingusse mittekuuluvate kasvatajate aretustegevus 2003-2023 ja ühingu liikmelisus 2006-2017) nähtub, et vaid mõned üksikud kasvatajad pole kunagi tõuühingusse kuulunud.

Tabel 3. Hetkel tõuühingusse mittekuuluvate kasvatajate aretustegevus 2003-2023 ja ühingu liikmelisus 2006-2017

Kasvataja	Kennel	Koeri kokku	Pesakondi	Aretus-tegevuse aeg	ESLÜ liige
Heli Vaab	HELEROS	456	27	2010-2017	Ei
Ingrid Roopärg	INXEST	73	15	2002-2021	Ei
Valeri Sviištšjov	GOLTTVIZEN HOF	43	7	2010-2016	Ei
Jana Juhkam	SCHWARZ GEIST	39	8	2010-2017	Ei
Heidi Nurmela, Helve Saarestik	BRIATORE	32	6	2003-2017	Ei

Irina Andrejeva	WIERLAND	26	6	2018-2023	Ei
Svetlana Romanovitš	STARK FASSEN	24	4	2010-2017	Ei
Meeli Puusepp 2022/ Maris Paabo	DRACOMEL	20	4	2020-2023	Ei
Kristiina Mitus	CONSTANTINOS NORD	16	2	2019-2020	Ei
Piret ja Rünno Marmor	MARMORLAND	15	2	2010-2012	2008-2009 / 2010-2013
Helen Laurits	LATOLLY TOP	12	2	2010-2011	Ei
Ragnar Jaska	MAZHESTRA	9	1	2023-2023	Ei
Kai Kumar	SILKBEAM	9	1	2015	Ei
Epp Hiienurm	HERA LOO	8	1	2010	2006-2012
Birgit Paltsmar	ARCOSTELE	8	1	2021	Ei
Mai Kalaus	ES'BERYLL	6	1	2015-2017	Ei
Maiu Rõbakov	HAPPY DOG	6	1	2022	Ei
Merike Kungla	ENOMURI	6	1	2015	Ei
Vilve Roosioks	PÕHJAKROON	3	1	2013	Ei
Romas Liekis, Marju Liekis	KOERUSTÜKK	2	1	2010	Ei

Saksa lambakoerte sertifikaadiõigusega erinäitusi, dressuuriüritusi ning seminare on varasematel aastatel korraldanud (ESLÜ liikmesorganisatsioonideks olnud) 1994. aastal asutatud Tartu Saksa Lambakoerte Klubi “Uran”, 1996. aastal asutatud Narva Saksa Lambakoerte Klubi “Harandus” ja 2005. aastal asutatud Kesk-Eesti Saksa Lambakoerte Klubi Maximus, mis kahjuks on kõik tänaseks aktiivse tegevuse lõpetanud. Lisaks on aktiivsed saksa lambakoerte kasvatajad ellu kutsunud omad klubid: 2005. aastal asutatud Koerteklubi Margman, 2011. aastal asutatud Koerteklubi Estrellest ning 2007. aastal asutatud ja alates 2008. aastast ESLÜ liikmeks olev Koerteklubi Articus. Neist viimane tegeleb aktiivselt saksa lambakoerte erinäituste korraldamisega.

3. Populatsiooni suurus ja geneetiline varieeruvus

4.1 Populatsiooni suurus

Kuna tõuühingule pole teada täpne saksa lambakoerte arv, siis arvestuslik umbkaudne populatsiooni suurus on leitud ajavahemikul 1.01.2010 kuni 31.12.2023 sündinud EKL registrisse kantud saksa lambakoerte kogusummana, milleks on 3856. Neist isaseid 1956 ja emaseid 1900.

2017–2023 on EKL registrisse kantud 1543 (774 isast ja 769 emast) normaalkarvalist ja 366 (181 isast ja 185 emast) pikakarvalist saksa lambakoera. Nendest 91 koera (70 normaalkarvalist ja 21 pikakarvalist saksa lambakoera) ei ole sündinud Eestis (Tabel 4. 2017–2023 sündinud ja EKL registrisse kantud saksa lambakoerad).

Tabel 4. 2017–2023 sündinud ja EKL registrisse kantud saksa lambakoerad

Sünniaasta	Saksa lambakoer	Saksa lambakoer, pikakarvaline	Kokku
2017	231	63	294

2018	194	41	235
2019	260	62	322
2020	207	60	267
2021	256	32	288
2022	232	69	301
2023	163	39	202
Kokku	1543	366	1909

Värvidest on esindatud:

Mustaseljalised 59,57%, must 24,17%, hall/sonaarne 16,15% ja 0,11% puhul ei olnud EKL registris värvus määratud.

4.2 Aretuses kasutatavate koerte hulk

Kuna saksa lambakoerte pesakonnas võib sündida ka pikakarvalisi saksa lambakoeri , siis analüüsitakse järgnevalt mõlemat tõugu koos, tuues hiljem eraldi välja vaid need pesakonnad, kus mõlemad vanemad on olnud pikakarvalised ehk siis tegemist on olnud pikakarvaliste saksa lambakoerte aretusega.

Analüüsi aluseks on EKL tõuregistri kasutajaliidesest saadud andmed aastatel 2017–2023 ehk viimase 6 aasta jooksul sündinud ja EKL registrisse kantud saksa lambakoerte kohta.

Ajavahemikul 2017–2023 registreeriti EKL registrisse 319 pesakonda järglaste arvuga 1909. Pikakarvalistel vanematel sündis 32 pesakond, kus järglasi oli kokku 172. Pesakondade keskmine kutsikate arv on 5–6.

Aretuses kasutati 226 erinevat emaskoera ja 175 erinevat isaskoera.

4.3 Kasvatajad

2017–2023 Eestis registreeritud saksa lambakoertest (1909) sündis 1723 järglast EKL-is registreeritud kennelites ja 95 järglast kenneli nimeta, imporditi 70 saksa lambakoera ja 21 pikakarvalist saksa lambakoera.

Tabel 5. Üle 100 kutsika sündis kennelites

Kennel	**pesakondi**	**emaseid**	**isaseid**	**kokku**	**% 2017-2023 sündinud koertest (1907)**
ESTRELLEST	50	178	158	336	17,6
MARGMAN	40	121	145	266	13,9
FEST KIEFER	36	120	97	217	11,4
WUNDERSTERN	26	51	71	122	6,4

4.4 Eksport ja import

2017–2023 aastatel sündinud saksa lambakoertest on EKL online registri andmetel eksporditud 161 saksa lambakoera ja 62 pikakarvalist saksa lambakoera.

2017–2023 on imporditud 70 saksa lambakoera ja 21 pikakarvalist saksa lambakoera.

4.5 Populatsiooni enim mõjutavad koerad

10 ja rohkem järglast oli nimetatud ajavahemikul 52-l erineval isaskoeral ja 50 erineval emaskoeral.

Isaskoertest mõjutasid nimetatud ajavahemikul saksa lambakoerte aretust kõige rohkem:
ZYKOLN VOM REPITITION (13 pesakonda, 70 järglast - 3,7% kogu populatsioonist)
FEST KIEFER ULTRA ALEX (10 pesakonda, 60 järglast - 3,1% kogu populatsioonist)
WUNDERSTERN ELMEZZI (10 pesakonda, 52 järglast - 2,7% kogu populatsioonist)
THOR OGER SCHLOSS (9 pesakonda, 57 järglast - 3,0 % kogu populatsioonist)
FANTOZZI VON PALLAS ATHENE (6 pesakonda, 45 järglast - 2,4% kogu populatsioonist)
PEPE VOM KUCKUCKSLAND (6 pesakonda, 44 järglast - 2,3% kogu populatsioonist).

Emaskoertest mõjutasid nimetatud ajavahemikul saksa lambakoerte aretust kõige rohkem:
JACIS STYLE BASCHIRA (7 pesakonda, 41 järglast – 2,1% kogu populatsioonist)
ESTRELLEST XET BIANCA (3 pesakonda - 26 järglast - 1,4 % kogu populatsioonist)
FLUTWELLE BAYA (4 pesakonda, 23 järglast – 1,2 % kogu populatsioonist)
ESTRELLEST KISS KRISTALL (5 pesakonda, 31 järglast – 1,6 % kogu populatsioonist)
NIKA VOM NORD TARUM (5 pesakonda , 18 järglast – 0.94 % kogu populatsioonist).

2017–2023 populatsiooni enim mõjutanud :

5 emasest koerast 2 koera ei ole kuni 5. põlveni omavahel suguluses ja 2 koera omavad ühiste esivanemat esimeses põlves - HELEROS JOVIS. Üks ühine esivanem (REMO VOM FICHTENSCHLAG) JACI'S STYLE BASCHIRA ja QUEEN DANCING ZNATNAYA SHTUCHKA – 3. põlves ja ESTRELLEST XET BIANCA 2. põlves

Isaste koerte puhul viie enim mõju avaldanud koera puhul on üks ühine esivanem VEGAS DU HAUT MANSARD, nelja puhul on üks ühine esivanem QUENN VOM LÖHER WEG, kahe puhul on üks ühine esivanem REMO VOM FICHTENSCHLAG ja kolme puhul on üks ühine esivanem ZORA VOM OCHSENTOR:

- PEPE VOM KUCKUCKSLAND - 2. põlves Vegas du Haut Mansard ja Zora vom Ochsentor ning Quenn vom Löher Weg 3.põlves.
- FEST KIEFER ULTRA ALEX - 3. põlves Vegas du Haut Mansard ja Zora vom Ochsentor ning Quenn vom Löher Weg 4.põlves, 1.põlves Pepe vom Kuckucksland.
- WUNDERSTERN ELMEZZI - 4. põlves Vegas du Haut Mansard ja Quenn vom Löher Weg.
- ZYKLON VOM REPITITION - 4. ja 3. põlves Vegas du haut Mansard ja 2. põlves Zora vom Ochsentor ning 3.põlves Remo vom Fichtenschlag.
- FANTOZZI VON PALLAS ATHENE - 3. põlves Vegas du Haut Mansard, 4.põlves Quenn vom Löher Weg ja 4. ja 2.põlves Remo vom Fichtenschlag.
- THOR OGER SCHLOSS - ei ole kuni 5. põlveni omavahel suguluses ühegi enim aretuses kasutatud isaskoeraga.

4.6 Geneetiline varieeruvus

Saksa lambakoerte populatsiooni geneetiline varieeruvus kuni aastani 2017–2020 oli väga hea, aastast 2021 on rahuldav. Kindlasti on suurt mõju avaldanud kogu saksa lambakoerte aretusele st kogu populatsiooni geneetilisele varieeruvusele COVID-19 tulenevad piirangud reisimisele. 2017–2023 aastatel on aretuses kasutatud nii erinevatest. kui samadest liinidest pärit koeri, lisaks käivad kasvatajad emaskoeri paaritamas ka väljaspool Eestit.

2017–2023 populatsiooni enim mõjutanud emastest koertest on üks ühine esivanem (REMO VOM FICHTENSCHLAG) JACI'S STYLE BASCHIRA ja QUEEN DANCING ZNATNAYA SHTUCHKA – 3. põlves ja ESTRELLEST XET BIANCA 2. põlves.

Kuuest saksa lambakoerast enim järglasi andnud kolme isaskoera puhul on FEST KIEFER ULTRA ALEX, PEPE VOM KUCKUCKSLAND 'i otsene järglane, ühine esivanem on 2. põlves ZYKLON VOM REPITITION ja PEPE VOM KUCKUCKSLAND'il (ZORA VOM OCHSENTOR).

4.7 Meetmed populatsiooni geneetilise varieeruvuse hoidmiseks / parandamiseks

ESLÜ panus saksa lambakoerte populatsiooni geneetilise varieeruvuse hoidmiseks ja parandamiseks seisneb Eesti koerte aretusväärtuse tõstmises tõu kodumaa aretusisendite omanike silmis, et Eesti koerte paaritamine väljamaal oleks võimalikult lihtne. Selleks korraldab ESLÜ võimalikult palju erinäitusi ja aretuskontrolle SV kohtunikega ja aretuskontrolli kohtunikega ja võimaldab Eesti saksa lambakoertel saavutada SV aretuskontrolli (*Körungi*) tulemusi.

Saksamaal hinnatakse kõrgemalt ka SV kohtunike poolt antud töökatsete tulemusi. Seega Saksamaal aretuses Eesti koerte konkurentsivõime tõstmiseks korraldab ESLÜ ka SV kohtunikega töökatseid.

4. Iseloom ja kasutusomadused

Saksa lambakoer on aretatud eelkõige teenistuskoeraks. Saksa lambakoera kasutatakse teenistuskoerana peamiselt politseis, päästes, piirivalves, vanglateenistuses, otsingus ja valves. Antud tõugu kasutatakse ka spordi- ja perekoerana.

Saksa lambakoer on äärmiselt intelligentne, õpihimuline, kuulekas, hästi õpetatav ja aktiivne. Koera iseloom peab olema kartmatu, temperamentne, tasakaalukas, töötahteline ning vastupidav.

Iseloomu hindamiseks korraldatakse saksa lambakoertele töökatseid ja aretuskontrolle. Aretuskontrollide eesmärgiks on hoida tõu kvaliteeti ja kasutada aretuses koeri, kes vastavad tõustandardile.

5.1 Kasutusalad

Saksa lambakoertega harrastakse Eestis ennekõike teenistuskoerte koolitusalasid (vt Tabel 6. Erinevatel töökatsetel osalenud saksa lambakoerte arv 2012-2023). Rahvuslikest aladest kuulekuskoolitust (KK) ja põllujäljekatset (PJK). Rahvusvahelistest aladest Ühiskonnakõlbulikkuse testi (BH), Rahvusvahelist teenistuskoerte töökatset (IPO/IGP), Rahvusvahelist jäljekoerte töökatset (IFH/FH/IGP-FH/IPO-FH) ja Rahvusvahelist päästekoerte katset (IGP-R/IPO-R/SAR). Samadest koolitusaladest vähemalt ühes peab saksa lambakoer omama koolitustulemust, et pääseda saksa lambakoerte aretuskontrollis osalema.

Tabel 6. Erinevatel töökatsetel osalenud saksa lambakoerte arv 2012-2023

Aasta	KK	PJK	BH	IPO/IGP	IFH/FH	IGP-FH/ IPO-FH	IGP-R/IPO-R/SAR
2012	113	6	23	22	6	0	10

2013	88	6	53	28	5	3	9
2014	93	9	34	36	6	Ei toimunud	11
2015	86	5	55	27	11	3	8
2016	91	4	61	27	12	5	6
2017	98	1	45	32	12	1	11
2018	92	3	59	43	12	3	18
2019	103	3	66	48	10	1	13
2020	95	22	69	44	11	5	18
2021	108	22	65	51	14	4	13
2022	94	19	72	54	11	3	20
2023	73	17	58	37	16	5	11

5.2 Tõuomane katse / test / koolitus, TÜ tegevus

Saksa lambakoer on ennekõike teenistuskoera tõug ja tema kasutus- ja tööomaduste hindamiseks on ideaalseim FCI Rahvusvaheliste teenistuskoerte töökatse (*Internationale Gebrauchshunde Prüfungsordnung, IGP*), mis koosneb kolmest osaalast: jälg, kuulekus, kaitse. IGP eksamid ja võistlused näitavad konkreetse koera tööomadusi teatud kindla kasutuseesmärgi jaoks ja annavad panuse aretustegevusse, olles tõestuseks koera aretusväärtuse kohta.

IGP katse üheks osaks on ligipääsetavuse kontroll (iseloomutest, mis peab sisaldama koera märgistuse kontrollimist), mis tõestab koera sotsiaalsust, enesekindlust, rahulikkust, tähelepanelikkust, ükskõiksust ja neutraalsust ümbritseva suhtes.

IGP B osa ehk kuulekuseosa raames hinnatakse koerte paugukartlikkust. Teenistuskoera tõugu koer ei tohi olla paugukartlik.

IGP katse C osa ehk kaitseosa raames antakse koerale TSB hinnang. Tegu on koera järgmisi iseloomuomadusi kirjeldav hinnanguga:

- *Triebveralagung* – instinktikäitumine;
- *Selbstsicherheit* – enesekindlus;
- *Belastbarkeit* – stressitaluvus.

Hinnatakse järgmiste hinnangutega:

- a – *ausgeprägt*, tugevalt väljenduv ehk "võrratu" (antakse koerale, kellel on tugev töötahe, selgelt väljenduv instinktikäitumine, sihipärane harjutuste sooritamine, enesekindel olemus, vääramatu keskendumine ning silmapaistvalt suur koormusetaluvus)
- vh – *vorhanden*, olemasolev ehk "piisav" (antakse koerale, kellel esineb puudujääke töötahtes, instinktikäitumises, enesekindluses, keskendumises ja koormusetaluvuses)
- ng – *nicht genug*, "ebapiisav" (antakse koerale, kelle töötahe, instinktikäitumine, enesekindlus ja koormustaluvus on puudulikud).

5.3 Soovimatud iseloomuomadused, nende vähendamine/vältimine

Kui varasemalt täheldati saksa lambakoerte aretuse jagunemist kaheks (ainult töökatsetele ehk tööliinile või ainult näituseedukusele ehk näituseliinile keskenduvaks kasvatustööks) vaid tähelepanekute ja

nägemuse baasil, siis juba 2012. aastal tuvastas Soome geeniuurijate (prof. Hannes Lohi, Katriina Tiira, Osmo Hakosalo) töörühm koostöös Soome Saksa Lambakoerte Ühingu (Saksanpaimenkoiraliitto, SPL) aretusspetsialistidega, et näituse- ja tööliini saksa lambakoerad eristuvad geneetiliselt üksteisest selgesti ning tegemist on kahe täiesti eraldiseisva populatsiooniga.

See trend on tänaseks ka Eestisse jõudnud. Saksa lambakoerte kasvatajad aretavad kas üht või teist liini koeri ja koertega aktiivselt tegeleda soovivad saksa lambakoerte omanikud võtavad eri liinidest koeri vastavalt oma tegevuseesmärgile, kas näitustel või töökatsetel osalemiseks. Tööliini koerte pealetung ja näituseliini koerte tagasitõmbumine vähese konkurentsivõime tõttu töökatsetel on täheldatav nii saksa lambakoerte IGP/IPO meistrivõistlustel kui ka ESLÜ IGP-3/IPO-3 Klubis (IGP-3/IPO-3 tulemuse saavutanud saksa lambakoerad) (vt Tabel 7. Näituse- ja tööliini saksa lambakoerte arv Eesti Saksa Lambakoerte IGP/IPO Meistrivõistlustel ja ESLÜ IGP-3/IPO-3 Klubis aastatel 2005-2023).

Tabel 7**.** Näituse- ja tööliini saksa lambakoerte arv Eesti Saksa Lambakoerte IGP/IPO Meistrivõistlustel ja ESLÜ IGP-3/IPO-3 Klubis aastatel 2005-2023

	Eesti SLK IGP/IPO MV		**IGP-3/IPO-3 Klubi**	
Aasta	**Näituseliini koerte arv**	**Tööliini koerte arv**	**Näituseliini koerte arv**	**Tööliini koerte arv**
2005	2	0	1	0
2006	7	1	5	1
2007	8	2	1	0
2008	7	2	3	1
2009	3	6	2	2
2010	4	5	2	0
2011	2	2	0	1
2012	3	6	3	2
2013	3	6	1	3
2014	1	6	0	5
2015	2	10	2	3
2016	1	6	0	1
2017	1	8	0	4
2018	0	10	0	3
2019	0	11	1	3
2020	0	6	0	2
2021	0	5	0	3
2022	0	4	0	3
2023	0	6	0	3

Tööliini saksa lambakoerte populatsioon on Eestis täna veel liiga väike, et selles iseloomu või tööomaduste probleeme täheldada, küll aga on käesoleva hetke tüüpilisemateks probleemideks Eesti näituseliini saksa lambakoertel pehmevõitu iseloom (probleemid psüühilise koormuse talumises), vähene instinktitase sooritustes ja puudused töötahtes, esineb ka närvisüsteemi labiilsust. Nende puuduste tõttu ei ole nii

mõnedki näituseliini saksa lambakoerad võimelised läbima aretuskontrolli või erinäituse kasutusklassi varrukakatset, rääkimata rahvusvahelise teenistuskoerte töökatse (IGP) sooritamisest.

Et näitusesuunitlusega näituseliini saksa lambakoerte omanikke ja kasvatajaid panna tähelepanu pöörama näituseliini saksa lambakoerte tööomadustele on tõuühing seisnud vastu avalikkuse survele ning säilitanud erinäitustel kasutusklassis varrukakatse läbimise nõude. Veel peab saksa lambakoera registreerimisel kasutusklassi olema täidetud vähemalt üks alljärgnevatest nõuetest:
- kuulekuskoolituse 1. aste (KK-1);
- aretuskontroll;
- töökatse tulemus, mis on kehtiv koera elukohamaal erinäitusel kasutusklassi registreerimisel;
- rahvusvaheliselt tunnustatud töökatse tulemus (IGP, IPO, SchH, VPG vm).

Veel peab kasutusklassi kõrgeimatele ehk ihaldusväärseimatele hinnetele (VA ja V hindele) kandideerimiseks olema koeral olemas kehtiv aretuskontrolli tulemus.

Et veelgi esindusliku välimiku ja tõuomaste kasutusomaduste koosesinemist propageerida annab ESLÜ igal aastal Aasta Parima Tiitlivõistluse raames välja tiitli ESLÜ Aasta Parim Universaalne Koer ning WUSVi eeskujul korraldatakse Eesti SLK Universaalvõitja võistlust.

ESLÜ korraldab igal aastal saksa lambakoerte aretuskontrolle (vt Tabel 8), teenistuskoerte töökatsete eksameid ja võistlusi (vt Tabel 9. ESLÜ poolt korraldatud eksamid ja võistlused 2012-2023) ning sellealaseid koolitusi (vt Tabel 10. ESLÜ poolt korraldatud koolitused 2012-2023).

Tabel 8. Eestis korraldatud aretuskontrollid 2005-2023

Toimumisaasta	Kokku aretuskontrolle	Neist SV aretuskontrolli kohtunikega	Osalenud koeri	EST aretustulemuse saanuid	SV aretustulemuse saanuid
2005	10	1	45	36	0
2006	11	1	65	49	0
2007	8	2	55	41	3
2008	6	2	68	48	2
2009	9	4	57	40	3
2010	9	3	72	58	5
2011	6	3	48	37	5
2012	6	3	41	29	7
2013	6	4	38	32	1
2014	7	3	49	41	0
2015	6	2	57	48	5
2016	8	4	68	51	9
2017	7	3	63	50	3
2018	9	3	68	54	10
2019	11	4	67	57	3
2020	12	3	88	78	2
2021	10	3	80	65	9
2022	9	3	50	39	9
2023	8	2	62	48	6

Tabel 9. ESLÜ poolt korraldatud eksamid ja võistlused 2012-2023

Aasta	**Eksamid**						**Eksamitel tehtud starte**	**Võistlused**					**Võistlustel tehtud starte**
	KK	BH	PJK	IGP/ IPO	IFH/FH	IG-IFH/ IPO-FH		KK	PJK	IGP/IPO	IFH/FH	IGP-FH/ IPO-FH	
2012	6	3	0	1	0	0	46	1	3	3	1	0	54
2013	6	6	0	4	0	0	98	1	1	2	1	0	55
2014	5	3	1	3	1	0	61	1	1	3	2	0	54
2015	3	3	1	2	0	0	44	1	1	2	1	0	44
2016	8	3	0	2	0	0	84	1	1	2	1	0	57
2017	4	3	0	0	2	0	53	1	1	2	1	0	54
2018	6	4	0	4	0	0	51	1	1	2	1	0	57
2019	3	3	0	1	0	0	48	1	1	2	1	0	61
2020	2	1	0	2	0	0	25	1	1	1	1	0	52
2021	2	2	0	1	0	0	45	1	1	2	1	0	86
2022	1	2	0	2	0	0	42	1	1	2	1	0	73
2023	0	0	0	2	0	0	10	1	1	2	1	0	78

Tabel 10. ESLÜ poolt korraldatud koolitused 2012-2023

Aasta	**Koolitus**
2012	Paavo Rapila (Soome) ”Koera koolitamine kutsikast võistluskoeraks”
2013	Dietmar Gebhart (SV) ”Kuidas koolitada 100 punkti jälge”
2014	Raine Holm (Soome) ”Aktiivse jäljekoera koolitamine” Lene Carlson (Taani) ”Kuulekuse hindamise olulised aspektid”
2015	-
2016	Aarne Väli (Eesti) ”Praktiline jäljeseminar” Mia Skogster (Soome) ”Kutsikakoolitus ja võistlusteks ettevalmistus” Mia Skogster (Soome) ”Kaitsekuulekuse koolitus”
2017	Svetlana Zolotnikova (Eesti) “Klikkerkoolituse alused” Urve Lageda (Eesti) “Kuidas koer õpib?” Heinz Gerdes (SV) ”Uutest töös olevatest IPO reeglitest” Urve Lageda (Eesti) “Katsekohtunike loeng (KK, PJK, FH)” Aivo Oblikas (Eesti) ”Katsekohtunike loeng (BH, IPO)”
2018	Meeli Puusepp (Eesti) Jäljeseminar
2019	-
2020	-
2021	-
2022	Meeli Puusepp (Eesti) ”Kutsikast jäljemeistriks”
2023	Merlin Kanter (Eesti) “Koerast lähtuv kuulekuse koolitamine”

5. Tervis

6.1 Levinumad pärilikud haigused

Üheks saksa lambakoerte pärilikeks terviseprobleemideks on puusa- ja küünarliigeste düsplaasia. Enamikel juhtudel liigeste düsplaasia koera igapäeva elu ei takista. Häirima hakkab ta koera juhul, kui loom saab vähe liikuda ja on ülekaaluline. Koeraspordis võib liigeste düsplaasia põhjustada valu ja soovimatust ronimisel ning hüppamisel (nende tegevust puhul on koormus koera liigestele suur).

Saksa lambakoerte kasvatajate ja veterinaaride küsitlusest selgub, et Eesti saksa lambakoertel tihemini esinevad tervisehädad, millest kõik pole sugugi päriliku iseloomuga, on:

- luu- ja liigesehaigused (puusa- ja küünarliigeste düsplaasia, haakjätke liitumisprobleemid noortel koertel);
- neuroloogilised haigused (cauda equina sündroom, degeneratiivne müelopaatia);
- nahahaigused (allergia, atoopia, hot spot, püoderma);
- onkoloogilised haigused (piimanäärme- ja põrnakasvajad);
- silmahaigused (pannus);
- eluohtlikud seisundid (maolaienemine ja/või -keerd);
- kardioloogilised probleemid (DCM ehk *dilated cardiomyopathy* – südamelihase laienemisest tingitud südametegevuse nõrgenemine);
- põletikulised protsessid (emakapõletik, kõrvapõletik, mao- ja sooltepõletik);
- pärakuümbruse kroonilised haavandid.

Kahjuks ei võimalda tänane veterinaarmeditsiin ja geeniteadus veel kindlalt väita erinevate haiguste pärilikku edasikandumist, veel vähem seda kindlate geenidega seostada. Kuid töö selles vallas käib ning juba on hakatud ka Eestis pakkuma koeraomanikele võimalust oma koeri teatud pärilike haiguste suhtes testida.

6.2 Kohustuslikud terviseuuringud

Saksa lambakoertel on aretuses kasutamiseks nõutud puusa- ja küünarliigeste düsplaasia uuringute läbimine. Aretuseks võib kasutada koeri, kelle puusaliigese düsplaasia aste on A , B, C ja küünarliigese düsplaasiaaste 0 ja 1.

Puusaliigeste düsplaasia uuring (vt Tabel 11. Saksa lambakoerte puusaliigeste düsplaasia (HD) uuringute tulemused) hakkas saksa lambakoerte aretusse pääsemise nõudena kehtima alates 1998. aastast, küünarliigeste düsplaasia uuring (vt Tabel 12. Saksa lambakoerte küünarliigeste düsplaasia (ED) uuringute tulemused) aastast 2011.

Tabel 11. Saksa lambakoerte puusaliigeste düsplaasia (HD) uuringute tulemused

Aasta	Registreeritud koeri	HD uuringu läbinud koeri	HD uuringu läbinud koerte % eelneval aastal registreeritud koertest*	HD uuringu läbinud koerte % samal aastal registreeritud koertest	A (%)	B (%)	C (%)	D (%)	E (%)
1991		7	-	-	57.14	14.29	14.29	14.29	0.00
1992		10	-	-	50.00	20.00	20.00	10.00	0.00
1993	966	40	-	4.1	35.00	32.50	17.50	12.50	2.50

1994	661	30	3.1	4.5	36.67	13.33	26.67	23.33	0.00
1995	520	47	7.1	9.0	25.53	31.91	23.40	17.02	2.13
1996	483	60	11.5	12.4	25.00	28.33	23.33	20.00	3.33
1997	340	41	8.5	12.1	26.83	53.66	14.63	4.88	0.00
1998	307	40	11.8	13.0	25.00	35.00	27.50	12.50	0.00
1999	338	57	18.6	16.9	29.82	50.88	10.53	5.26	3.51
2000	307	60	17.8	19.5	43.33	43.33	8.33	5.00	0.00
2001	425	83	27.0	19.5	39.76	44.58	7.23	8.43	0.00
2002	445	92	21.6	20.7	27.17	56.52	7.61	8.70	0.00
2003	493	93	20.9	18.9	32.26	53.76	11.83	2.15	0.00
2004	538	99	20.1	18.4	29.29	59.60	7.07	4.04	0.00
2005	529	91	16.9	17.2	31.87	60.44	4.40	3.30	0.00
2006	465	93	17.6	20.0	17.20	59.14	15.05	5.38	3.23
2007	376	59	12.7	15.7	25.42	42.37	23.73	8.47	0.00
2008	343	56	14.9	16.3	21.43	39.29	30.36	3.57	5.36
2009	299	47	13.7	15.7	17.02	38.30	36.17	4.26	4.26
2010	347	38	12.7	11.0	39.47	39.47	18.42	2.63	0.00
2011	208	11	3.2	5.3	36.36	18.18	45.45	0.00	0.00
2012	273	32	15.4	11.7	32.81	25.00	39.06	3.13	0.00
2013	231	48	17.6	20.8	47.67	51.16	0.00	1.16	0.00
2014	258	50	21.6	19.4	33.00	52.00	12.00	3.00	0.00
2015	288	42	16,3	14,6	45,2	26,2	19,0	4,8	4,8
2016	394	50	17,4	12,7	26,0	46,0	28,0	0,0	0,0
2017	294	52	13,2	17,7	46,2	38,5	7,7	5,8	1,9
2018	235	47	16,0	20,0	57,4	27,7	10,6	4,3	0,0
2019	322	69	29,4	21,4	49,3	36,2	11,6	2,9	0,0
2020	267	44	13,7	16,5	54,5	15,9	20,5	6,8	2,3
2021	288	50	18,7	17,4	50,0	16,0	26,0	6,0	2,0
2022	301	38	13,2	12,6	52,6	31,6	15,8	0,0	0,0
2023	202	26	8,6	12,9	38,5	53,8	3,8	3,8	0,0

* - *Ametlike düsplaasiauuringute läbimiseks peab koer olema vähemalt 1-aasta vanune*

Tabel 12. Saksa lambakoerte küünarliigeste düsplaasia (ED) uuringute tulemused

Aasta	**Pildistatud koertest ametlik tulemus puudub**	**0 (%)**	**1 (%)**	**2 (%)**	**3 (%)**
1991	57.14	42.86	0.00	0.00	0.00
1992	70.00	20.00	10.00	0.00	0.00
1993	70.00	22.50	7.50	0.00	0.00
1994	70.00	20.00	6.67	3.33	0.00
1995	46.81	42.55	4.26	6.38	0.00
1996	20.00	68.33	5.00	3.33	3.33
1997	7.32	87.88	4.88	0.00	0.00
1998	2.50	80.00	10.00	2.50	5.00
1999	0.00	84.21	12.28	3.51	0.00
2000	1.67	86.87	8.33	1.67	1.67
2001	0.00	93.98	2.41	1.20	2.41
2002	0.00	89.13	4.35	3.26	3.26
2003	2.15	90.32	4.30	2.15	1.08
2004	2.02	83.84	7.07	1.01	6.06

2005	2.20	84.62	8.79	2.20	2.20
2006	4.30	75.27	9.68	5.38	5.38
2007	1.69	76.27	6.78	8.47	6.78
2008	1.79	80.36	7.14	7.14	3.57
2009	2.13	78.72	6.38	2.13	10.64
2010	2.63	92.11	2.63	2.63	0.00
2011	0.00	81.82	9.09	9.09	0.00
2012	3.13	85.94	7.81	1.56	1.56
2013	13.95	84.88	1.16	0.00	0.00
2014	4.00	88.00	7.00	1.00	0.00
2015	4,76	88,10	4,76	6,86	0,00
2016	0,00	82,00	12,00	0,00	11,54
2017	0,00	88,46	5,77	11,31	2,17
2018	2,13	89,36	4,26	10,00	0,00
2019	1,45	86,96	7,25	9,33	2,03
2020	0,00	90,91	4,55	6,07	1,83
2021	6,00	82,00	10,00	0,00	2,00
2022	0,00	78,95	15,79	0,00	3,80
2023	0,00	76,92	11,54	0,00	7,80

Analüüsitud ajavahemikul 01.01.2015–31.12.2023 sündinud saksa lambakoerte kohustuslike terviseuuringute tulemused.

Puusaliigeste düsplaasia uuringu tulemused:
A – 46.9 %
B – 31.8 %
C – 16.3 %
D – 3.8 %
E- 1.2%

Küünarliigese düsplaasia uuringu tulemused:
0 – 85.4 %
1 – 8.1 %
2–1.9 %.
3- 2.9%

Selles ajavahemikus sündinud saksa lambakoeri oli kokku 2591 (hiljem kui 31.12.2023 sündinud koerad ei olnud andmete saamise hetkel veel aastased ehk neil ei olegi võimalik olnud ametlikku puusa- ja küünarliigese düsplaasia uuringut teha). Antud ajavahemikul on ametliku HD/ED uuringu kirja saanud 418 koera, see on 16 % vaatluse all oleva perioodi koerte arvust.

6.3 Vabatahtlikud terviseuuringud

Lisaks ametlikele düsplaasiauuringutele on saksa lambakoerad läbinud ka südame- ja põlveuuringuid, samuti seljauuringuid.

Alates 2014. aastast pakub Vetgeen saksa lambakoerte DNA analüüsimise võimalust, mille on välja töötanud Tartu Ülikooli *spin-off* ettevõte OÜ KPA-Scientific. Vetgeeni geenitestid võimaldavad testida saksa lambakoeri näiteks degeneratiivse müelopaatia (DM), neeru tsüstja adenokartsinoomi ja nodulaarse

dermatofibroosi (RCND), MDR1 geenidefektist põhjustatud ravimitundlikkuse ja päriliku hüperurikosuuria (HU) suhtes. ESLÜ püüab omalt poolt koeraomanikke geenitestimisele ärgitada ning on juba korraldanud DM kandvuse tuvastamiseks mitmeid kollektiivseid DNA analüüside võtmisi ning edastanud need Vetgeeni testimisele.

6.4 Pärilike haiguste vältimise programm

Puusaliigeste düsplaasia uuring hakkas saksa lambakoerte aretusse pääsemise nõudena kehtima alates 1998. aastast, küünarliigeste düsplaasia uuringu nõue aastast 2011. Suurendamaks düsplaasiauuringuid läbinud koerte arvu veelgi lisati 2010. aastal saksa lambakoerte erinäituse statuuti punkt, mille kohaselt peab üle kaheaastasel saksa lambakoeral, kes registreeritakse saksa lambakoerte erinäitusele ava- või kasutusklassi, olema ametlikult kinnitatud puusa- ja küünarliigeste düsplaasia uuringu tulemus.

6.5 Kehtiva / varasema pärilike haiguste vältimise programmi efektiivsus

Kuigi puusa- ja küünarliigeste uuringu läbinud koerte tulemused on head, patoloogiliste muutustega liigestega (HD tulemus D või E ja ED/OD tulemus 2 või 3) koerte osakaal jääb ajavahemikul 2015–2023 alla 5 %, on probleemiks liiga väike uuringuid läbinud koerte arv, mis ei luba väga veenvaid järeldusi Eesti saksa lambakoerte puusa- ja küünarliigeste seisundi kohta teha, sest nii väikese valimi puhul on tulemustes palju juhuslikkust. Lisaks takistab see ka indeksipõhise hindamise juurutamist (indeksi arvutamisel hinnatakse koera enda tulemusele lisaks ka tema vanemate, pesakonnakaaslaste ja järglaste tulemusi – nende koosmõjul tekib indeks, mis koera elueal vastavalt uuritud sugulaste arvule pidevalt muutub). Aretusindeksit (*Zuchtwert*) kasutatakse näiteks tõu kodumaal Saksamaal ja ka Soomes.

6. Välimik

7.1 Näitusehinne

Eesti Kennelliidu näituste eeskirja alusel korraldatud kõikide tõugude näitustel hinnatakse koeri järgmistes ametlikes klassides:
- juunioriklass (9-18 kuud);
- noorteklass (15-24 kuud);
- avaklass (alates 15. kuust);
- kasutusklass (alates 15. kuust);
- tšempioniklass (alates 15. kuust);
- veteraniklass (alates 8. aastast);
- kasvatajaklass;
- järglasteklass;
- paarid.

Eesti Kennelliidu näituste eeskirja alusel korraldatud kõikide tõugude näitustel omistatakse saksa lambakoertele järgmisi hindeid:
SP - "SUUREPÄRANE" (punane);
VH - "VÄGA HEA" (sinine);
H - "HEA" (kollane);
R - „RAHULDAV“ (roheline);
0 - "DISKVALIFITSEERITUD" (hall);
EVH - "EI VÕI HINNATA" (pruun).

Saksa lambakoertele korraldatakse Eestis lisaks kõikide tõugude näitustele, ka tõu erinäitusi, mille läbiviimist reguleerib saksa lambakoerte erinäituse statuut. Saksa lambakoerte erinäituse statuudi aluseks on Saksamaa Saksa Lambakoerte Ühingu (*Verein Für Deutsche Schäferhunde, SV*) näituste eeskirjad.

Saksa lambakoerte erinäituste ametlikud võistlusklassid on järgmised:

- veteraniklass (koerad üle 8 aasta);
- noorteklass (JKL) – 12-18 kuud;
- keskmine klass (JHKL) – 18-24 kuud;
- avaklass (koerad üle 2 aasta, ilma varrukakatseta)
- kasutusklass (GHKL) – üle 24 kuu vanused koerad (kohustuslik varrukakatse);
- järglasteklass – isase koera vähemalt viis järglast vähemalt kahest erinevast vanemate kombinatsioonist.

Saksa lambakoerte erinäitustel omistatakse saksa lambakoertele järgmisi hinded:
VA – *vorzüglich auslese*, eliit
V – *vorzüglich*, võrratu
SG – *sehr gut*, väga hea
G – *gut*, hea
A – *ausreichend*, rahuldav
M – *mangelhaft*, puudulik
U – *ungenügend*, sobimatu
EZ - *entschuldigt zurückgezogen vor Gangwerksprobe*, vabandatult tagasivõetud.

Aretuses kasutamiseks peab saksa lambakoer omama näitusehinnet vähemalt “hea”, mis tähendab EKL näituselt hinnet "SUUREPÄRANE", "VÄGA HEA" või "HEA" ning saksa lambakoerte erinäituselt hinnet “väga hea” või ”hea”, kuna VA ja V hinde võib anda vaid erinäituse kasutusklassi koerale, kellel on juba olemas kehtiv aretuskontrolli tulemus.

7.2 Ebasoovitavad välimikutunnused

Läbi aastate on Eestis aretatud saksa lambakoerte puhul läbivad teatud korduvad ebasoovitavad välimikutunnused.

Probleeme on turja kõrgusega. Isaste saksa lambakoerte turjakõrgus on üle 65 cm ja emastel üle 60 cm.

Esineb nõrka alalõuga ja liiga kitsast koonu. Hambaprobleemidest esineb teistest enam topelt purihambaid P1 ja ka puuduvaid purihambaid (peamiselt P1).

Esineb pehmet kõrva (kõrvad on küll kikkis, aga mitte tugevad).

Esineb madalat turja, probleeme selja tugevuses, nimme pikkuses ja tugevuses (liiga pikk) ning laudja pikkuses ja asetuses (lühike ja järsk laudjas).

Liiga kitsas rind ja lühike alarind. Esineb ka liiga sügavat rindkere.

Abaluu ja õlavarreluu vaheline nurk on liiga suur (suurem kui 110º). Probleeme on küünarnukkide kindlusega (liikumisel kas sisse- või väljapoole pööratud).

Tagantvaates esineb kooskandsust, reie ja sääre omavaheline nurk on väiksem kui 120º (koer on selgelt ülenurgistunud).

Esineb puudusi elastses ja ühtlases traavis, koerad kas vajuvad liikumisel liigselt ette (madal turi), ei saavuta piisavalt pikka esijalasammu (sirgevõitu esinurgad) või ei ole tagajalgade tõuge piisavalt võimas (ülenurgistunud tagajalad, pehme selg).

Esineb sinist karvavärvust (tegemist retsessiivse geeniga, avaldub kui kandjateks mõlemad vanemad), mille tunnuseks on vastsündinud ning väikeste kutsikate hõbehall värvus, mis koera täiskasvanuks saades praktiliselt kaob (enamasti on täiskasvanud koera must värv veidi hallisegune, koonul esineb hallisäbrulist värvi). Sinise karvavärviga saksa lambakoerad ei ole aretuses lubatud. Vähesel määral on esinenud ka pruuni karvavärvust (mõnes pesakonnas) ehk siis koeral on must värv asendunud pruuniga. Esineb valgeid märgiseid rinnal ja käppadel.

Samuti esineb pigmendipuudulikkust (maski puudumine, hele silmavärv, heledad küüned ja valged jalgade siseküljed).

7.3 Välimiku säilitamine / parandamine

Saksa lambakoerte välimiku kohta parimaks tagasiside allikaks ja kasvatajate jaoks aretussuuniste saamiseks on koertenäitused. Lisaks EKL näitustele korraldatakse Eestis igal aastal ka mitmeid erinäitusi (tabelites 13–19 on välja toodud Saksa lambakoertele toimunud erinäitused), mis on suure osalejate arvuga, paljude saksa lambakoerte omanike ja kasvatajate jaoks suurema tähtsusega, kui kõikide tõugude näitused. Lisaks Eestis toimuvatele erinäitustele on aktiivsed Saksa lambakoera omanikud võtnud osa ka Saksamaal toimuvast BSZS.

Tabel 13. Saksa lambakoerte erinäitused 2017

Aeg	**Korraldaja**	**Kohtunik**	**Veterani-klassis osalejate arv**	**Noorte-klassis osalejate arv**	**Keskmises klassis osalejate arv**	**Ava-klassis osalejate arv**	**Kasutus-klassis osalejate arv**
14.-15.01	Articus	Frank Goldlust (SV)	4	19	21	8	23
27.-28.05	ESLÜ	Leonhard Schweikert (SV), Aliftina Petrova (Eesti)	6	34	24	16	38
15.-16.07	Articus	Friedrich Gerstenberg (SV)	7	21	15	18	30
29.-30.07	ESLÜ	Evgeny Pudeev (Venemaa)	5	24	11	17	31

Tabel 14. Saksa lambakoerte erinäitused 2018

Aeg	**Korraldaja**	**Kohtunik**	**Veterani-klassis osalejate arv**	**Noorte-klassis osalejate arv**	**Keskmises klassis osalejate arv**	**Ava-klassis osalejate arv**	**Kasutus-klassis osalejate arv**
20-21.01	Articus	Harald Hohmann (SV)	6	26	19	7	35
05-06.05	ESLÜ	Wolfgang Lauber (SV), Otto Körber- Ahrens (SV)	4	37	16	14	38
30.06-01.07	Articus	Erich Bösl(SV)	2	22	12	9	31
04-05.08	ESLÜ	Ralf Wille (SV)	2	24	13	7	24

Tabel 15. Saksa lambakoerte erinäitused 2019

Aeg	Korraldaja	Kohtunik	Veterani-klassis osalejate arv	Noorte-klassis osalejate arv	Keskmises klassis osalejate arv	Ava-klassis osalejate arv	Kasutus-klassis osalejate arv
19.-20.01	Articus	Robert Lang (SV)	5	19	18	7	25
04.-05.05	ESLÜ	Marco Ossman (SV	5	22	30	14	53
13-14.07	Articus	Peter Nefs (Holland)	2	12	18	14	22
03.-04.08	ESLÜ	Christoph Ludwig (SV) Norbert Scharschmidt (SV)	4	39	21	27	45

Tabel 16. Saksa lambakoerte erinäitused 2020

Aeg	Korraldaja	Kohtunik	Veterani-klassis osalejate arv	Noorte-klassis osalejate arv	Keskmises klassis osalejate arv	Ava-klassis osalejate arv	Kasutus-klassis osalejate arv
18-19.01	Articus	Edgar Pertl (SV)	3	25	14	21	30
04.-05.07	Articus	Joachim Stiegler (SV)	6	20	24	10	32
08.-09.08	ESLÜ	Vadimas Volkovas (Leedu)	Andmed puuduvad	Andmed puuduvad	Andmed puuduvad	Andmed puuduvad	Andmed puuduvad
10.-11.10	ESLÜ	Robert Lang (SV)	6	17	12	18	28

Tabel 17. Saksa lambakoerte erinäitused 2021

Aeg	Korraldaja	Kohtunik	Veterani-klassis osalejate arv	Noorte-klassis osalejate arv	Keskmises klassis osalejate arv	Ava-klassis osalejate arv	Kasutus-klassis osalejate arv
22.-23.05	Articus	Ulrich Hausmann (SV)	6	35	6	12	37
07-08.08	ESLÜ	Sinan Cinioglu (Türgi)	5	15	23	20	28
10.-11.10	ESLÜ	Christoph Ludwig (SV)	6	23	36	23	48

Tabel 18. Saksa lambakoerte erinäitused 2022

Aeg	Korraldaja	Kohtunik	Veterani-klassis osalejate arv	Noorte-klassis osalejate arv	Keskmises klassis osalejate arv	Ava-klassis osalejate arv	Kasutus-klassis osalejate arv
29-30.01	Articus	Daniele Strazzeri (SV)	4	18	17	16	24
18-19.06	ESLÜ	Nikolaus Messler (SV)	7	29	24	23	37
16-17.07	Articus	Christian Lang (SV)	5	22	7	19	31
03-04.09	ESLÜ	Jiri Zavadilik (Tšehhi)	4	16	11	13	26

Tabel 19. Saksa lambakoerte erinäitused 2023

Aeg	Korraldaja	Kohtunik	Veterani-klassis	Noorte-klassis	Keskmises klassis	Ava-klassis	Kasutus-klassis

			osalejate arv	**osalejate arv**	**osalejate arv**	**osalejate arv**	**osalejate arv**
21-22.01	Articus	Stefano Beggiato (Itaalia)	6	9	30	23	31
10-11.06	ESLÜ	Karl-Heinz Zygadto (SV) Uwe Sprenger (SV)	8	32	28	29	45
08-09.07	Articus	Friedrich Gerstenberg (SV)	8	18	7	13	30
12-13.08	ESLÜ	Ulla Hansen (Taani)	9	12	9	13	33

Lisa 1. ESLÜ saksa lambakoerte aretuskontrolli eeskiri

Kinnitatud ESLÜ juhatuse poolt 29.03.2005 protokoll nr 5/2005
Kehtib alates 15.04.2005
Muudetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 14.05.2006
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 03.04.2010
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 02.04.2011
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 06.04.2013
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 05.04.2014
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ erakorralise üldkoosoleku poolt 23.10.2018
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ erakorralise üldkoosoleku poolt 18.12.2021
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 30.04.2022
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 09.03.2024
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ erakorralisel üldkoosoleku poolt 27.10.2025
Hakkab kehtima alates avaldamisest ESLÜ kodulehel

ESLÜ SAKSA LAMBAKOERTE ARETUSKONTROLLI EESKIRI

1. Üldist

1.1 ESLÜ saksa lambakoerte aretuskontrolli (edaspidi aretuskontrolli) eeskiri reguleerib saksa lambakoertele läbiviidavate aretuskontrollide korraldamist Eestis. Selle koostamisel on lähtutud Saksamaa ja Soome vastavatest eeskirjadest.
1.2 Aretuskontrolli eeskirja vastuvõtmise ja muutmise üle otsustab ESLÜ üldkoosolek.

2. Aretuskontrolli korraldamine

2.1 Aretuskontrolle korraldab ESLÜ ja mitte vähem kui 1 kord aastas.
2.2 Aretuskontrollil osalevad koerad registreeritakse eelnevalt ESLÜ-s.
2.3 Aretuskontrolli kuupäeva ja aretuskontrolli kohtuniku kinnitab ESLÜ juhatus ja teatab sellest registreerunutele.

3. Aretuskontrolli kohtunikud

3.1 Aretuskontrolli hindamise õigus on aretuskontrolli kohtunikul.
3.2 ESLÜ aretuskontrolli kohtuniku määrab ESLÜ juhatus ühehäälse otsusega 5 aastaks.

4. Osalemisõigus

4.1 Aretuskontrollis osalev koer peab:

a) olema kantud FCI poolt heaks kiidetud koeraregistrisse;
b) olema kontrollimise hetkel vähemalt 18 kuud vana;
c) omama vähemalt näitusehinnet „hea";
d) omama koolitustulemust vähemalt ühes järgnevatest koolitusaladest: BH, KK, PJK, FH, IPO, IGP, SchH/VPG, IPO-FH, IPO-R, SAR või koera päritolumaal aretuseks aktsepteeritavat koolitustulemust;
e) omama kehtivat puusaliigeste düsplaasia tulemust –vastavalt kehtivatele aretuse erinõuetele;
f) omama kehtivat küünarliigeste düsplaasia tulemust –vastavalt kehtivatele aretuse erinõuetele;
g) olema tätoveeringu või mikrokiibi numbri alusel identifitseeritav;
h) olema terve

i) omama iseloomutesti (Wesensbeurteilung), mis kehtib koertele, kes on sündinud alates 1. jaanuarist 2027a.

4.1.1 Eluaegsel aretuskontrollil osalev koer, kes on sündinud alates 09.03.2024, peab:

a) olema kantud FCI poolt heaks kiidetud koeraregistrisse;
b) olema kontrollimise hetkel vähemalt 18 kuud vana;
c) omama vähemalt näitusehinnet „hea";
d) omama koolitustulemust vähemalt ühes järgnevatest koolitusaladest: BH ja KK, PJK, FH, IGP, IPO, SchH/VPG, IPO-FH, IPO-R, SAR või koera päritolumaal aretuseks aktsepteeritavat koolitustulemust;
e) omama kehtivat puusaliigeste düsplaasia tulemust –vastavalt kehtivatele aretuse erinõuetele;
f) omama kehtivat küünarliigeste düsplaasia tulemust –vastavalt kehtivatele aretuse erinõuetele;
g) olema tätoveeringu või mikrokiibi numbri alusel identifitseeritav; h)olema terve.

4.2 Aretuskontrollis osaleva koera eest peab olema makstud osalustasu vastavalt kehtivale hinnakirjale.

4.3 Aretuskontrollis ei tohi osaleda emane koer:
4.3.1. alates 31-st päevast peale paaritust kuni (arvatava) poegimiseni;
4.3.2. 45 päeva jooksul pärast poegimist.

5. Aretuskontrolli kulg

Registreerunud koerad hinnatakse ükshaaval, kõigepealt isased, siis emased koerad. Aretuskontrolli kohtunik identifitseerib koera enne välimikuhindamise alustamist.

5.1 Hinnang olemusele
5.1.1 Koera olemuse all mõeldakse koera käitumist olukorras, kus teda eriti ei ärritata.
5.1.2 Olemuse hindamiseks peab koer olema vabalt rihma otsas ilma koerajuhi käskluseta.
5.1.3 Koer peab ilmutama tõule omast käitumist, olema hea närvisüsteemiga, enesekindel ja juurdepääsetav.
5.1.4 Kui koer olemuse hindamise ajal ei ilmuta soovitud käitumist, ei või ta aretuskontrollil osalemist jätkata.

5.2 Lasukartmatuse kontroll
5.2.1 Laskekaugus koerast peab olema vähemalt 10 m.
5.2.2 Koer peab laskmise ajal seisma vabalt ja ilma käskluseta rihma otsas.

5.3 Varrukakatse
5.3.1 Varrukakatse viiakse läbi vastavalt varrukakatse läbiviimise korrale ESLÜ aretuskontrollis.
5.3.2 Varrukakatsel hinnatakse koera instinktitaset, enesekindlust ja koormustaluvust (TSB) järgmiste hinnetega:

a) „võrratu": enesekindel, survet avaldav, sihiteadlik ja kindel haaramine ning haardes püsimine, puudub negatiivne reageering nuudihoopidele, valvamine varrukamehe lähedal ja tähelepanelik;
b) „piisav": piiratud enesekindlus ja sihiteadlikkus nii haardes, löögitaluvuses kui valvamisel;
c) „puudulik": puudulik enesekindlus, väga väike koormustaluvus ja huvi varrukamehe vastu.

5.4 Hinnang välimikule
5.4.1 Hinnatakse järgmiselt:

a) üldmulje, arengutaseme ja treenituse hindamine;

b) välimiku detailsem hindamine, turjakõrguse, rinna sügavuse ja ümbermõõdu mõõtmine, kaalumine;
c) liikumise hindamine.

6. Hindamispõhimõtted

Aretuskoerad peavad käitumiselt ja välimikult olema oma tõu head esindajad, terved ning heas seisundis. Aretuskoer ei tohi põlvneda geneetiliselt vaegsugupuust. Hinnangu aretuskontrolli läbimise kohta kirjutab aretuskontrolli kohtunik ESLÜ poolt kinnitatud vastavale blanketile. Aretuskontrolli läbides saab koer:

- Esmane aretuskontroll: AK EST vastavad aastad (nt AK EST 2022-2023)
- Eluaegne aretuskontroll: AK EST eluaegne

. …

7. Aretuskontrolli tulemuse kehtimine

7.1 Esmakordne aretuskontrolli tulemus kehtib aretuskontrolli läbimise aastale järgneva kahe kalendriaasta jooksul.

7.2 Eluaegne aretuskontrolli tulemus on kehtiv kogu koera eluea.

7.2.1 Eluaegsel aretuskontrollil saab koer osaleda esmase aretuskontrolli kehtivuse viimasel aastal.

8. Aretuskontrolli hinnangute säilitamine ja avaldamine

8.1 Aretuskontrolli hinnangu originaal antakse koera omanikule.

8.2 Aretuskontrolli hinnangute koopiaid säilitab ja tulemusi avaldab ESLÜ.

Lisa 2. ESLÜ saksa lambakoerte aretuskontrolli läbiviimise kord

Kinnitatud ESLÜ juhatuse poolt 29.03.2005 protokoll nr 5/2005
Kehtib alates 15.04.2005
Muudetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 14.05.2006
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 03.04.2010
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 06.04.2013
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ erakorralise üldkoosoleku poolt 27.10.2025
Hakkavad kehtima vastuvõtmise hetkest

ESLÜ SAKSA LAMBAKOERTE ARETUSKONTROLLI LÄBIVIIMISE KORD

1. Korraldamine

1.1 Eesti saksa lambakoerte aretuskontrolli (edaspidi aretuskontroll) läbiviimisel lähtutakse ESLÜ saksa lambakoerte aretuskontrolli eeskirjast ja varrukakatse läbiviimise korrast ESLÜ aretuskontrollis.

1.2 Aretuskontrolli korraldab ESLÜ aretustoimkond.

1.2.1 ESLÜ juhatus (edaspidi juhatus) võib vajadusel aretuskontrolli korraldamise delegeerida mõnele ESLÜ liikmele.

1.2.2 Juhatus määrab vajadusel aretuskontrollile vaatleja, kes ei tohi ise korraldataval aretuskontrollil osaleda aretuskontrolli kohtunikuna, koerajuhina, korraldajana või varrukamehena ning kelle omanduses olev koer ei tohi antud aretuskontrollil osaleda.

1.2.3 Aretuskontrolli hindava aretuskontrolli kohtuniku ja varrukamehe määrab juhatus.

1.3 Juhatus koostab aretuskontrollide orienteeruva graafiku ja avaldab selle ESLÜ kodulehel.

1.4 Aretuskontrolli toimumise kuupäev, hindav aretuskontrolli kohtunik ja vajadusel ka osalevate koerte arvu ülempiir kinnitatakse juhatuse poolt ning aretuskontroll viiakse läbi, kui sellele on registreerimistähtaja lõpuks registreerunud vähemalt viis (5) koera või vähemalt kolm (3) koera juhul, kui aretuskontrolli taotleja tasub kõik aretuskontrolliga seotud kulud, kuid mitte rohkem kui kahe ESLÜ liikmele kuuluva koera esmase aretuskontrolli registreerimistasud.

1.4.1 Info juhatuse poolt kinnitatud ja korraldatava aretuskontrolli kohta edastatakse registreerunud koerte omanikele ja avaldatakse ESLÜ kodulehel.

1.4.2 Kui koerte vähesuse tõttu aretuskontrolli ei korraldata, tagastatakse registreerunud koerte omanikele soovi korral aretuskontrollil osalemise tasu (soovist tuleb teatada aretustoimkonnale hiljemalt kuupäevaks, kui aretuskontroll oleks pidanud toimuma) või loetakse nad automaatselt järgmisele aretuskontrollile registreerunuteks.

1.4.3 Aretuskontrollil osalemise tasu tagastatakse lisaks punktis 1.4.2 toodud tingimustele ka koera haigestumise (nõutav loomaarsti tõend) või surma korral.

1.4.4 Aretuskontrolli toimumise piirang aretuskontrollile registreerunud koerte arvuga ei kehti saksa lambakoerte erinäituste raames korraldatavatele aretuskontrollidele. Nimetatud aretuskontrollid toimuvad sõltumata registreeritud osalejate arvust.

2. Registreerimine

2.1 Aretuskontrollile registreerimiseks tuleb koera omanikul ESLÜle:
a) esitada täidetud registreerimisleht (lisa 1);
b) tasuda aretuskontrollil osalemise tasu.

2.1.1 Koer loetakse aretuskontrollile registreerunuks, kui kõik nõuded on täidetud registreerimistähtaja lõpuks .

2.2 Registreerimine juhatuse poolt kinnitatud aretuskontrollile lõpeb nädal enne aretuskontrolli toimumise kuupäeva või kui sellele on registreerunud kehtestatud ülempiirile vastav arv koeri.

2.2.1 Hilisemad või üle maksimaalse koerte arvu registreerujad loetakse automaatselt järgmisele aretuskontrollile registreerunuteks.

3. Osalemine

3.1 Aretuskontrollil osaleva koera omanik kohustub hiljemalt aretuskontrollile saabudes esitama korraldajale järgmiste dokumentide koopiad (peavad kinnitama registreerimislehel esitatud andmeid):

a) koera registreerimistunnistus;
b) väljavõte kehtivast koolitustulemusest;
c) väljavõte kehtivast näitusehindest;
d) puusaliigeste düsplaasia hinnang;
e) küünarliigeste düsplaasia hinnang (hakkab kehtima koos aretuse erinõuetega)

3.1.1 Kui aretuskontrollil osaleva koera omanik ei ole ettenähtud ajaks nõutud dokumentide koopiaid esitanud või need ei kinnita registreerimislehel esitatud andmeid, on korraldajal või hindaval aretuskontrolli kohtunikul õigus koer aretuskontrollilt kõrvaldada.

3.1.2 Aretuskontrollile saabudes peab koeraomanik korraldajale esitama punktis 3.1 loetletud originaaldokumendid. Eluaegse aretuskontrolli puhul ka esmase aretuskontrolli hinnangulehe originaali või selle väljaandja poolt kinnitatud koopia.

3.2 Aretuskontrollil osaleva koera omanik peab täitma aretuskontrolli kohtuniku ja korraldaja juhiseid ning nõudmisi.

3.2.1 Kui koeraomanik eirab aretuskontrolli kohtuniku või korraldaja nõudmisi, rikub loomakaitseseadust või käitub aretuskontrolli toimumise ajal sobimatult koera, kohtuniku või korraldaja suhtes, on aretuskontrolli kohtunikul või korraldajal õigus ta ürituselt eemaldada. Korraldaja kohustub sellest teavitama ESLÜ juhatust.

3.2.2 Aretuskontrollilt eemaldatud omaniku koer sellelt aretuskontrollilt tulemust ei saa.

4. Hinnangu andmine

4.1 Hinnangu aretuskontrolli läbimise kohta kirjutab kohtunik juhatuse poolt kinnitatud vastavale blanketile (lisa 2), millele korraldaja on registreerimislehe alusel eelnevalt kandnud vajalikud andmed hinnatava koera ja tema omaniku kohta.

4.1.1 Korraldaja kohustub enne blanketi aretuskontrolli kohtunikule andmist sellele kantud andmed koera omaniku poolt esitatud originaaldokumentide või kinnitatud koopia alusel üle kontrollima.

4.2 Aretuskontrolli kohtuniku hindamist ei kritiseerita. Töörahu rikkumise korral on aretuskontrolli kohtunikul õigus aretuskontrolli läbiviimine katkestada või lõpetada.

4.3 Sündmuste korral, mis viitavad eeskirjade rikkumisele aretuskontrolli kohtuniku poolt, võib teha protesti. Protest tuleb esitada kirjalikult ESLÜ juhatusele ja sellel peavad olema lisaks protesti esitaja allkirjale veel kahe tunnistaja allkirjad. Protest tuleb esitada hiljemalt toimunule järgneva tööpäeva jooksul.

4.4 Protesti esitaja kohustub tasuma kautsjoni, milleks on kahekordne aretuskontrollil osalemise tasu. Protesti positiivse lahendi korral tagastatakse kautsjoni summa protesti esitajale.

4.5 Protesti käsitleb ESLÜ juhatus poolte juuresviibimisel. Protesti käsitlemise tulemusena on juhatusel õigus aretuskontrolli tulemus tühistada.

4.6 Aretuskontrolli kohtuniku poolt täidetud ja kinnitatud aretuskontrolli hinnangu blanketi originaal saadetakse koera omanikule vähemalt kahe nädala jooksul pärast aretuskontrolli toimumist, koopia sellest säilitatakse ESLÜs.

4.6.1 Hinnangud aretuskontrolli läbimise kohta avaldatakse ESLÜ kodulehel.

Lisa 1: ESLÜ aretuskontrollile registreerimise leht
Lisa 2: ESLÜ aretuskontrolli hinnangu blankett

Lisa 3. Varrukakatse läbiviimise kord ESLÜ aretuskontrollil

Kinnitatud ESLÜ juhatuse poolt 29.03.2005 protokoll nr.5/2005
Kehtib alates 15.04.2005
Muudetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 14.05.2006
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ üldkoosoleku poolt 03.04.2010
Kehtib alates 01.01.2011
Muudetud ja vastuvõetud ESLÜ erakorralise üldkoosoleku poolt 27.10.2025

VARRUKAKATSE LÄBIVIIMISE KORD ESLÜ ARETUSKONTROLLIL

1. Üldised nõuded

1.1 Varrukakatse toimub avatud väljakul, mõõtmetega umbes 30 x 80 meetrit, millel asub kaks varjet (vt aretuskontrolli varrukakatse skeemi).
1.2 Platsil ei tohi olla teisi koerajuhte ja koeri.
1.3 Enne varrukakatsel osalevate koerte hindamist kontrollib kohtunik varrukameeste tööd korraldaja poolt organiseeritud nullkoeraga, kes on saanud varrukakatseks vajaliku väljaõppe.
1.4 Korraldaja kontrollib vahetult peale varrukakatse sooritust koera identifitseerimisnumbrit (tätoveering või mikrokiip).
1.5 Koer peab kandma metallist kaelarihma, millel puuduvad ogad, elekter või muud mõjutusvahendid.

2. Nõuded varrukameestele

2.1 Aretuskontrollis võivad töötada vaid atesteeritud varrukamehed.
2.2 Varrukamees peab oma töös järgima antud korras toodud ja enne varrukakatse algust kohtunikult saadud juhiseid.
2.3 Oma isikliku turvalisuse, samuti vastutuse tõttu peab varrukamees oma tööd tehes kandma kaitseriietust (kaitsepükse, varrukat, nuuti ja vajadusel ka kaitsejakki ning kindaid). Varrukamehe jalanõud peavad sobima erinevate ilmastiku- ja maapinna tingimustega ning tagama tema kindla asendi ja hea haakumise pinnasega.
2.4 Varrukakatsel ei tohi töötada varrukamees, kelle omanduses või kaasomanduses olev koer on registreeritud aretuskontrollile.

3. Katse kulg

3.1 Rünnak varjest
3.1.1 Varrukamees asub varjes nr 1.
3.1.2 Koerajuht tuleb koos rihma otsas oleva koeraga alguspunkti A ja kohtuniku märguandel alustab sealt varje nr 1 suunas liikumist kuni märgini B (asub umbes 20 sammu kaugusel varjest nr 1). Sinna jõudes koerajuht peatub, võtab koeralt rihma ära ja paneb selle taskusse või üle vasaku õla selliselt, et rihma kinnitusklamber jääks koerajuhi paremale küljele. Seejärel annab koerajuht kohtuniku märguandel koerale käskluse "kõrval!" ja liigub edasi varje nr 1 suunas.

3.1.3 Aretuskontrolli kohtuniku märguandel (kui koerajuht või koer on umbes 5 sammu kaugusele varjest) ründab varjes peituv varrukamees koerajuhti ja koera (koerajuht võib anda ründekäsu). Koer peab koheselt ja enesekindlalt varrukamehe ründe tõrjuma, haarates varrukast tugeva ja sügava haardega. Kui koer on varrukast haaranud, ähvardab varrukamees teda pehme nuudiga ja lööb sellega

kaks lööki koera õla- või turjapiirkonda. Pärast seda jätkab varrukamees koera ähvardamist teda löömata.

3.1.4 Kui koer ei kannata ähvardust ja lööke välja ja laseb varrukast lahti aga seejärel üritab uuesti haarata, peab varrukamees ähvardust jätkama (ilma koera löömata) ja peatuma alles aretuskontrolli kohtuniku märguandel.
3.1.5 Aretuskontrolli kohtuniku märguandel lõpetab varrukamees vastuhaku ja jääb rahulikult seisma. Seejärel annab koerajuht koerale lahtilaskmiskäskluse, mille peale peab koer varrukast lahti laskma ja varrukameest valvama jääma. Koer võib lahti lasta ja varrukameest valvama jääda ka ilma käsuta, kuid seda ainult pärast varrukamehe vastuhaku lõppemist ja peatumist. Kui koer ei lase esimese käskluse peale lahti, võib koerajuht aretuskontrolli kohtuniku loal veel kuni kaks lisakäsklust anda.
3.1.6 Aretuskontrolli kohtuniku märguandel läheb koerajuht koera juurde, võtab tal kaelarihmast kinni või paneb rihma otsa ja liigub seejärel varjesse nr 1 või 2.

3.2 Rünnak pikalt distantsilt
3.2.1 Koerajuht koos koeraga ootab varjes nr 1 või 2 ja varrukamees läheb varjesse nr 2 või 1 (kui aretuskontrollis töötab kaks varrukameest, lahkub esimesena töötanud varrukamees rahulikult platsilt ja eemaldub koera vaateväljast).
3.2.2 Aretuskontrolli kohtuniku märguandel väljub koerajuht koos koeraga varjest ja liigub punkti C (asub umbes 70-80 sammu kaugusel varjest nr 2 või 1). Sinna jõudes koerajuht peatub, võtab koeralt rihma ära ja paneb selle taskusse või üle vasaku õla. Koerajuht võib hoida koera kaelarihmast kinni.

3.2.3 Aretuskontrolli kohtuniku märguandel väljub varrukamees normaalsel kõnnil varjest nr 2 või 1, liigub mõned sammud koera ja koerajuhi suhtes risti, pöördub siis nende poole ning alustab hüüatuse ja ähvarduseks tõstetud pehme nuudiga rünnakut.

3.2.4 Kui varrukamees on alustanud rünnakut, laseb koerajuht kohtuniku märguandel koera lahti (koerajuht võib anda ründekäsu), jäädes ise punkti C seisma. Koer peab koheselt ja enesekindlalt varrukamehe ründe tõrjuma, haarates varrukast tugeva ja sügava haardega. Kui koer on varrukast haaranud, ähvardab varrukamees teda pehme nuudiga, kuid ei löö teda.

3.2.5 Aretuskontrolli kohtuniku märguandel lõpetab varrukamees vastuhaku ja jääb rahulikult seisma. Seejärel annab koerajuht koerale lahtilaskmiskäskluse, mille peale peab koer varrukast lahti laskma ja varrukameest valvama jääma. Koer võib lahti lasta ja varrukameest valvama jääda ka ilma käsuta, kuid seda ainult pärast varrukamehe vastuhaku lõppemist ja peatumist. Kui koer ei lase esimese käskluse peale lahti, võib koerajuht aretuskontrolli kohtuniku loal veel kuni kaks lisakäsklust anda.

3.2.6 Aretuskontrolli kohtuniku märguandel läheb koerajuht koera juurde, paneb ta rihma otsa ja lahkub platsilt.

3.3 Hinnangu andmise ja katkestamise tingimused
3.3.1 Nii esmakordse kui ka eluaegse aretuskontrollitulemuse saamisel peab koer varrukakatse sooritamiseks käima vabalt koerajuhi kõrval vähemalt 50% ettenähtud vahemaast. Kui koer jookseb koerajuhi kõrvalt enne nõutud vahemaa läbimist, katse katkestatakse ning koerajuhile antakse uus

võimalus katse alustamiseks. Kui koer ei püsi ka kolmandal korral koerajuhi kontrolli all vähemalt 50% vabalt kõrvalkõnni tee pikkusest, loetakse varrukakatse mittesooritatuks

3.3.2 Kui koer laseb varrukakatse mõlemas soorituses nõutud viisil varrukast lahti, märgitakse aretuskontrolli hinnangusse „laseb käsu peale lahti“. Vastasel juhul (ka siis, kui laseb lahti vaid ühes soorituses) märgitakse aretuskontrolli hinnangusse „ei lase käsu peale lahti“. Esmakordsel aretuskontrollil ei mõjuta kumbki märge aretuskontrolli tulemust. Eluaegse aretustulemuse saamiseks peab koer käsu peale lahti laskma.

3.3.3 Kui koerajuht eirab käesolevas korras sätestatud nõudeid, siis sooritus katkestatakse ja varrukakatse loetakse mittesooritatuks.

Lisa 4. Tõustandardi erinevused eesti- ja inglisekeelse versiooni vahel

Erinevused on toodud rasvases kirjas ning alla joonitud, kaldkriipsude vahel on toodud kommentaar erinevuste olemuse kohta.

Saksa lambakoer (Deutscher Schäferhund)
FCI-Standard Nº166

Topeltkarv
Pikk ja karm kattekarv

Päritolu: Saksamaa
Kehtiva ametliku standardi ilmumiskuupäev: 11.08.2010
Kasutamine: mitmekülgne valve-, karja- ja teenistuskoer

FCI klassifikatsioon:
Rühm 1 - lambakoerad ja karjakoerad (va Šveitsi mägi- ja karjakoerad)
Alarühm 1 - lambakoerad töökatsetega

Lühike ajalooline ülevaade:
Saksa lambakoera tõustandardi eest on vastutav tõu asutajaühinguna Verein für Deutsche Schäferhunde (SV), asukohaga Augsburgis, kes on Verband für das Deutsche Hundewesen (VDH) liige. Tõustandard koostati ühingu I üldkoosolekul 20. septembril 1899 Maini-äärses Frankfurtis A. Meyer'i ja Max von Stephanitz'i ettepanekute kohaselt. Seda täiendati VI üldkoosolekul 28.07.1901, XXIII üldkoosolekul Kölnis 17.09.1909, juhatuse ja nõukogu koosolekul 5.09.1930 Wiesbadenis ning juhatuse ja volikogu koosolekul 25.03.1961 Saksa Lambakoerte Ülemaailmse Ühenduse - Weltunion der Vereine für Deutsche Shäferhunde (WUSV) egiidi all. Seda parandati ning võeti vastu WUSV koosolekul 30.08.1976.
Töötati veelkord läbi ja kanti 23./24.03.1991 koos juhatuse volitustega kataloogi. **Seda parandati 25.05.1997 ja 31.05/01.06.2008.** */Lause esineb inglisekeelses versioonis, kuid puudub eestikeelses/.*

Saksa lambakoer, kelle sihipärast aretust alustati SV ühingu loomise järel 1899. aastal, on loodud tolleaegsetest kesk- ja lõuna-saksa karjakoeratüüpidest. Aretustöö põhieesmärgiks oli luua kõikidele soovitud nõudmistele vastav teenistuskoer. Selle eesmärgi saavutamiseks ongi koostatud tõustandard, mis määratleb saksa lambakoera kehaehituse, olemuse ja iseloomuomadused.

Üldmulje:
Saksa lambakoer on keskmist kasvu, veidi väljavenitatud, tugeva ja lihaselise kehaga. Luustik on kuiv, selle ehitus kindel.

Tähtsad mõõdud / mõõtsuhted:
Turjakõrgus isased: 60 kuni 65 cm emased: 55 kuni 60 cm. Keha pikkus on ligikaudu 10-17% turjakõrgusest pikem.

Iseloom:
Saksa lambakoer peab olema võrdselt temperamentne, tasakaalukas, enesekindel, täielikult vaba ja välja arvatud vastupidise käitumise provotseerimisel, täielikult hea iseloomuga. Sellele lisaks peab ta olema tähelepanelik ja kergesti dresseeritav. Ta peab olema julge, võitlustahteline ja vastupidav, samuti aga ka sobiv seltsiline, valve-, kaitse-, teenistus- ja karjakoer.

Pea:
Pea on kiilukujuline ja vastab keha suurusele (pikkus u 40% turjakõrgusest) ning ei tohi olla tahumatu või liiga pikk. Üldmuljelt on pea kuiv, kõrvade vahelt mõõdukalt lai. Otsmik on eest- ja kõrvaltvaates vaid veidi kumer, keskvagu ei ole või see on vaid veidi märgatav. Ajukolju moodustab u 50% pea kogupikkusest. Ajukolju laius peab ligikaudu vastama selle pikkusele. Kolju kitseneb ülalt vaadates kõrvade juurest ninapeegli suunas vähehaaval ja ühtlaselt ning liitub kaldu, kuid mitte järsu otsmikuvalliga, minnes üle kiilukujuliseks, pikaks ja kuivaks koonuosaks. Üla- ja alalõug on tugevalt arenenud. Koonuselg on sirge, lohud või kumerused ei ole soovitavad. Mokad on pingul, hästi liibuvad ja tumedad.
Nina peab olema must.

Hammastik peab olema terve, tugev ja täielik (42 hammast vastavalt tavapärasele hambaskeemile). Saksa lambakoeral on käärhambumus, s.t. lõikehambad peavad kääritaoliselt vastastikku haakuma, kusjuures alalõua esihambad lõikuvad ülalõua esihammastega. Tang-, üle- ja alahambumus on vead nagu ka suured vahed hammaste vahel. Veaks loetakse ka otsehambumus, kus lõikehambad sulguvad sirgjoonel. Lõualuud peavad olema tugevalt arenenud, et hambad saaksid sügavale hambaliistule kinnituda.

Silmad on keskmise suurusega, mandlikujulised, veidi kaldu asetusega ja mitte esiletungivad. Silmade värv peaks olema võimalikult tume. Silmatorkavalt heledad silmad ei ole soovitavad, kuna nad rikuvad koera välisilmet.

Kõrvad:
Kõrvad on saksa lambakoeral keskmise suurusega, aluselt laiad, kõrgele kinnitunud, püstised (ühesuunalised, mitte sissepoole pöördunud) ja teravatipulised, otse ette suunatud. Tipust murdunud ja lontkõrvad ei ole lubatud. Liikudes ja rahulikult lamades hoiavad paljud koerad oma kõrvu tahapoole vastu pead surutuna, see ei ole viga.

Kael:
Kael peab olema tugev, hästi arenenud lihastega, kaelalotita. Kael on horisontaaltasapinnalt vaadatuna 45-kraadise nurga all.

Kere:
Ülajoon läheb kaelalt üle hästi märgatavale turjale ja horisontaaljoonega veidi kaldu olles üle selja, kuni kergelt kaldu asetseva laudjani ilma mingi nähtava katkemiseta. Selg on keskmise pikkusega, tugev, kindel ja lihaseline. Nimme on lai, tugeva ehitusega ja hea lihastikuga. Laudjas peab olema pikk ja veidi kaldu (umbes 23 kraadi horisontaaljoonest) ja ilma katkemiseta ülajoonelt sabale üle minema.
Rind peab olema mõõdukalt lai, alarind võimalikult pikk ja hästi arenenud. Rinna sügavus peab olema 45–48% turja kõrgusest.
Roided peavad olema mõõdukalt võlvjad. Tünjas rind on viga nagu ka liiga kitsas rind.
Saba ulatub vähemalt kannani, kuid ei tohi ulatuda üle poole põiast. Saba alumisel küljel on karv veidi rikkalikum ning saba hoitakse alla rippuvana veidi kaardu. Ärritudes ja liikudes on ta rohkem tõstetud, kuid ei tohi siiski horisontaaljoont ületada. Korrigeerivad lõikused on keelatud.

Jäsemed:
Esiosa:
Esijalad on igast küljest vaadatuna sirged, eest vaadatuna täiesti paralleelsed.
Labaluu ja õlavars on ühepikkused ja tänu tugevale lihastikule kindlalt vastu keha asetsevad. Nurk labaluu ja õlavarre vahel on ideaaljuhul 90 kraadi, kuid tavaliselt kuni 110 kraadi.
Küünarnukid ei tohi seistes ega liikudes olla välja- ega sissepoole pöördunud. Küünarvarred peavad olema igast suunast vaadates sirged ja teineteise suhtes täiesti paralleelsed, kuivad ja hea lihastikuga. Randmete

pikkus on umbes 1/3 küünarvarre pikkusest ja nad liituvad sellega 20-22-kraadise nurga all. Liialt püstised (vähem kui 20 kraadi) nagu ka liialt längus (rohkem kui 22 kraadi) randmed piiravad koera kasutamist, eriti tema vastupidavust.
Käpad on ümarad, hästi sulgunud ja võlvjad. Päkad on kõvad, kuid mitte haprad. Küüned on tugevad ja tumedad.

Tagaosa:
Tagajalad tahapoole asetusega ning tagant vaadatuna paralleelsed. Reieluu ja sääreluu on peaaegu sama pikkusega ja teineteisega 120-kraadise nurga all liitunud. Reied on tugevad ja hea lihastikuga.
Hüppeliigesed on tugeva ehitusega ja kindlad. Põiad seisavad vertikaalsetena hüppeliigeste all.
Käpad on hästi sulgunud ja veidi võlvjad, päkad kõvad ja tumedad. Küüned on tugevad, võlvjad ja samuti tumedad.

Liikumine:
Saksa lambakoer on traavija. Jäsemete pikkus ja nurgad peavad olema üksteisega selliselt kooskõlastatud, et ta saaks seljajoone olulise muutuseta tagajalad keha keskpaigani tõugata ja esijalgadega sama pikalt välja astuda. Igasugune kalduvus tagajalgade ülenurgistusele vähendab tugevust ja vastupidavust ning nende läbi kasutusvõimalusi.
Korrektsed keha mõõtsuhted ja nurgad tagavad maadligi hoidva liikumisviisi, mis loob pildi väsimatust edasiminekust. Ettepoole lükatud pea ja veidi tõstetud saba aitavad ühtlaselt ja rahulikult traavival koeral moodustada kõrvatippudest üle turja ja selja kuni sabaotsani välja sujuvalt kaarduva sirge seljajoone.

Nahk:
Nahk on (lõdvalt) sobiv, kuid ilma voltideta.

Karvkate:
Karvatüüp:
Saksa lambakoera aretatakse kahes karvatüübis: topeltkarv ja pikk ning karm kattekarv – mõlemad aluskarvaga.
Topeltkarv:
Kattekarv peab olema võimalikult tihe, eriti karm ja tihedalt liibuv: pea peal, sh kõrvade siseküljel, jäsemete esiküljel, käppadel ja varvastel on karv lühike, kaelal veidi pikem ja rikkalikum. Jäsemete tagaküljel on karv pikem ulatudes randme ja kannani, reitele moodustuvad mõõdukad “püksid”.
Pikk ja karm kattekarv:
Kattekarv peab olema pikk, pehme ja mitte tihedalt liibuv, tuttidega kõrvadel ja jalgadel, puhvis “püksid” ja kohev saba, kusjuures tutid on suunaga allapoole. Pea peal, sh kõrvade siseküljel, jäsemete esiküljel, käppadel ja varvastel on karv lühike, kaelal mõnevõrra pikem ja rikkalikum, moodustades peaaegu laka. Jäsemete tagaküljel ulatub karv randme või kannani ning reite tagaküljele moodustuvad ilmsed “püksid”.

Värvus:
Värvid on must korrapärase punakaspruunide, pruunide, kollaste kuni helehallide piiretega, ühevärviline must, tumeda varjundiga hall, musta sadula ja maskiga. Mitte silmatorkavad, väikesed valged märgid rinnal või väga heledad jäsemete siseküljed on lubatud, kuid ei ole soovitavad. Ninapeegel peab kõigi värvuste puhul olema must. Koerad, kellel on kahvatu mask või see hoopis puudub, kellel on kollakad või silmatorkavalt heledad silmad, heledad märgid rinnal ja heledad jäsemete siseküljed, samuti need, kellel on valkjad küüned ja punane sabaots või luitunud, ähmased värvid, loetakse nõrgalt pigmenteerituks. Aluskarv on hallikat tooni. Valge värvus ei ole lubatud.

Suurus / kaal:

Isased:
Turjakõrgus: 60 cm kuni 65 cm
Kaal: 30 kg kuni 40 kg
Emased:
Turjakõrgus: 55 cm kuni 60 cm
Kaal: 22 kg kuni 32 kg

Munandid:
Isastel koertel peab olema kaks normaalselt arenenud, täielikult munandikotti laskunud munandit.
/Lause esineb selles kohas eestikeelses versioonis, kuid puudub inglisekeelses versioonis/

Vead:
Iga kõrvalekalle eelpooltoodud punktidest loetakse veaks ning veasse suhtumise tõsidus peab olema täpses vastavuses selle avaldumise astmega.

Suured vead:
Iga kõrvalekalle eelpooltoodud tõu iseloomustusest, mis avaldab mõju töövõimele.
Kõrvavead: Kõrvad asetsevad külje poole või liiga madalal, otsast murtud kõrvad, sissepoole suunatud kõrvad. Kõrvad ei ole tugevad.

Tugev pigmendipuudus.
Suured puudused üldises kindluses.

Hambavead:
Kõik need kõrvalekalded käärhambumisest ja korrektsest hammastikust, mis ei ole hülgavateks vigadeks.

Hülgavad vead:

a) Nõrga iseloomuga ja nõrganärvilised koerad, kes ründavad
b) **iga koer, kellel võib täheldada füüsilisi või käitumuslike ebanormaalsusi, tuleb diskvalifitseerida**
/Punkt esineb inglisekeelses versioonis, kuid puudub eestikeelses versioonis/
c) Raske HD-ga (puusaliigeste düsplaasiaga) koera
d) Ühe- või kahepoolsed krüptorhid ning koerad, kellel on selgelt ebavõrsed või kängunud munandid
e) Üldmuljet moonutavate kõrvade või sabaga koerad
f) Väärarengutega koerad
g) Hammasvigadega koerad järgmiste vigade puhul:

Puudub:
1 kord 3. eespurihammas (P3) pluss mõni teine hammas või 1 kihv või 1 kord 4. eespurihammas (P4) või 1 kord 1. tagapurihammas (M1) või vastavalt 2. tagapurihammas (M2) või kokku kolm või rohkem hammast
h)Lõualuu puudujääkidest tingitud hambumisvigadega koer: ülehambumus 2 mm ja enam, alahambumus, tanghambumus kõigi 12 lõikehamba puhul
i) Koerad, kes on standardist 1 cm kõrgemad või madalamad
j) Albinism
k) Valge karvavärv (ka tumedate silmade ja küünte korral)
l) Pikk sirge kattekarv ilma aluskarvata
m) Pikk karv (pikk, pehme kattekarv ilma aluskarvata, moodustab tihti seljal seitli, tupsud kõrvadel ja narmasjutid jalgadel ning sabal).

NB:
Isastel koertel peab olema kaks normaalselt arenenud, täielikult munandikotti laskunud munandit.

Ainult funktsionaalselt ja kliiniliselt terveid koeri, kes on tõule tüüpilise ehitusega, peaks aretuses kasutama.
/Punkt esineb inglisekeelses versioonis, kuid puudub eestikeelses versioonis/